

CONLATIO PRIMA QUAE EST PRIMA ABBATIS MOYSI:
De monachi destinatione vel fine.

EERSTE GESPREK. EERSTE VAN ABT MOZES:
De opzet en het doel van de monnik

De habitatione Scitii et proposito abbatis Moysi
De interrogatione abbatis Moysi quaerentis qui monacho scopos uel
qui sit finis
De responsione nostra
De interrogatione abbatis Moysi super propositione praedicta
De comparatione eius qui destinata ferire contendat
De his qui abrenuntiantes mundo ad perfectionem sine caritate
contendant
De appetenda tranquillitate cordis
De principali conatu erga diuinarum rerum contemplationem et
similitudine Mariae et Marthae
Interrogatio, quomodo efficientia uirtutum non cum homine
perseveret
Responsio, quod non sit earum merces, sed actio cessatura
De caritatis perpetuitate
Interrogatio de perseuerantia spiritalis theoriae
Responsio de directione cordis in deum et de regno dei et regno
diaboli
De animae perpetuitate
De contemplando deo
Interrogatio de cogitationum mobilitate
Responsio, quid possit mens super cogitationum statu quid ue non
possit
Comparatio aquarum molae et animae
De tribus cogitationum nostrarum principis
De discernendis cogitationibus ad similitudinem probabilis trapezita
De inlusionem abbatis Iohannis
De quadripertita discretionis ratione
De sermone doctoris secundum audientium meritum

1. De bewoners van Scetis en de levenswijze van abt Mozes
2. Vraag van abt Mozes over de opzet en het doel van de monnik
3. Ons antwoord
4. Een nieuwe vraag van Mozes over hetzelfde onderwerp
5. Vergelijking met de schutter
6. Over hen die de wereld verlaten, maar zonder liefde naar de volmaaktheid streven
7. Het zoeken naar de vrede des harten
8. Ons voornaamste streven geldt de beschouwing der goddelijke dingen. Vergelijking met Maria en Marta
9. Een vraag: of de werken der deugden niet altijd met de mens blijven voortbestaan
10. Niet het loon maar de werkzaamheid zal verdwijnen
11. De eeuwigheid van de liefde
12. Een vraag over de volharding in de geestelijke beschouwing
13. Antwoord: De gerichtheid van het hart op God. Het rijk van God en dat van de duivel
14. De onsterfelijkheid van de ziel
15. De beschouwing van God
16. Een vraag over de beweeglijkheid van onze gedachten
17. Antwoord: Wat de ziel wel en wat zij niet kan met betrekking tot haar gedachten
18. Vergelijking van de ziel met een molen
19. De drie bronnen van onze gedachten
20. Het onderscheiden der gedachten. Vergelijking met de bekwame wisselaar
21. Hoe abt Joannes bedrogen werd
22. Het viervoudig onderzoek
23. Het onderricht van een leraar is overeenkomstig de verdiensten van zijn toehoorders

I. DE HABITATIONE SCITII ET PROPOSITO
ABBATIS MOYSI

Cum

in heremo Sciti,
ubi monachorum
probatissimi patres
et omnis commorabatur perfectio,
abbatem Moysen,
qui inter illos egregios flores
suauius
non solum actuali,
uerum etiam theoretica uirtute
fragrabit,
institutione eius fundari
cupiens
expetissem
una cum sancto abbate Germano

1. DE BEWONERS VAN SCETIS EN DE
LEVENSWIJZE VAN ABT MOZES

In de woestijn van Scetis
verbleven de voortreffelijksten
onder de Vaders van het monnikenleven
en alle volmaaktheid was daar te vinden.
Doch te midden van die heerlijke
bloemen
verspreidde
abt Mozes
een nog liefelijker geur,
zowel door zijn werkzaam deugdenleven
als door zijn beschouwing.
Vol verlangen
door zijn onderricht gevormd te worden,
zocht ik hem op,

(cum quo mihi
ab ipso tirocinio ac rudimentis militiae
spiritalis
ita indiuiduum deinceps contubernium
tam in coenobio quam in heremo fuit,
ut cuncti
ad significandam
sodalitatis ac propositi nostri parilitatem
pronuntiarent
unam mentem atque animam
duobus inesse corporibus),
pariter que ab eodem abbate
aedificationis sermonem
fusus lacrimis posceremus
(quippe
cuius hunc animi rigorem
manifestissime noueramus,
ut
nisi fideliter desiderantibus
et cum omni cordis contritione
quaerentibus
nequaquam adquiesceret
ianuam perfectionis aperire,
ne scilicet,
si passim
uel nolentibus eam
uel tepide sitientibus exhiberet,
res necessarias,
et quae solis perfectionem cupientibus
debent esse conpertae,
indignis et fastidiose suscipientibus
pandens
aut iactantiae uitium
aut prodicionis crimen
uideretur incurrere),
tandem
fatigatus precibus nostris
ita exorsus est.

II. DE INTERROGATIONE ABBATIS MOYSI
QUAERENTIS QUI MONACHO SCOPOS UEL QUI
SIT FINIS

1. Omnes, inquit,
artes ac disciplinae
scopon quendam,
id est destinationem,

samen met de heilige abt Germanus. -
Vanaf het eerste begin
van onze geestelijke krijgsdienst
waren wij onafscheidelijk en onze
omgang
in het klooster en in de woestijn was van
die aard,
dat iedereen,
om onze vriendschap en gelijkheid van
leven
te karakteriseren,
sprak
van één ziel en één geest
in twee lichamen.
Samen vroegen wij onder tranen
genoemde abt
om een woord van stichting,
want
wij kenden zijn gestrengheid heel goed;
wij wisten
dat hij
de deur der volmaaktheid
slechts wilde openen
voor hen die haar volhardend verlangden
en met een geheel vernederd hart
zochten.
Hij zou gevreesd hebben
zich schuldig te maken
aan de ondeugd van ijdelheid
of aan de zonde van verraad,
als hij
zonder onderscheid
aan onwilligen
of tragen,
onwaardigen en afkerigen, bekend
maakte,
wat alleen zij die naar volmaaktheid
verlangen
behoren te ontvangen.
Vermoeid door ons aanhoudend
smeken,
sprak hij ons
eindelijk toe.

2. VRAAG VAN ABT MOZES OVER DE OPZET
EN HET DOEL VAN DE MONNIK.

1. Alle kunsten en ambachten,
zo sprak hij,
hebben
een bepaalde opzet
of bepaald oogmerk

et telos,
hoc est finem proprium
habent,
ad quem respiciens
uniuscuiusque artis industrius adpetitor

cunctos labores
et pericula
atque dispendia
aequanimiter libenter que
sustentat.

nam
et agricola
nunc torridos solis radios,
nunc pruinas et glaciem
non declinans
terram infatigabiliter scindit
et indomitas agri glaebas
frequenti subigit uomere,
dum scopon seruat,
ut
eam cunctis sentibus expurgatam
uniuersis que graminibus absolutam
in modum solubilis harenae
exercendo comminuat,
finem, id est perceptionem
copiosarum frugum et exuberantiam
segetum
non alias adepturum se esse
confidens,
quo
uel ipse deinceps uitam securus exigere
uel suam possit amplificare substantiam.

2. referta etiam frugibus horrea
libenter exhaurit
eas que putribus
sulcis instanti labore
commendat,
praesentem deminutionem
futararum messium contemplatione
non sentiens.

illi etiam,
qui negotiationum solent exercere
commercia,
non incertos pelagi timent casus,
non ulla discrimina perhorrescunt,
dum ad finem quaestus

en een eigen einddoel,

waarop ieder
die zich op een bepaald ambacht toelegt,
de blik gericht houdt
en omwille waarvan hij alle moeiten,
gevaren
en offers
met gelijkmoedigheid en blijdschap
verduurt.

De boer
trotseert
nu eens de hete zon,
dan weer koude en ijs:
onvermoeibaar scheurt hij de grond open
en legt de weerbarstige aarde
dikwijls om met zijn ploeg,
alles volgens zijn opzet,
om
er namelijk alle dorens
en onkruid uit te halen
en haar zo los te maken
als zand.
Zijn doel hierbij is het verkrijgen
van veel vruchten en een overvloedige
oogst.
Hij is overtuigd
dat hij niet anders datgene kan bereiken
wat hem
een onbezorgd leven
of vermeerdering van zijn bezit zal
schenken.

2. Bereidwillig ook
maakt hij zijn volle schuren leeg
en vertrouwt ze
in noeste arbeid toe
aan de losgemaakte voren
en hij voelt
het huidige verlies niet
door het vooruitzicht van de toekomstige
oogst.

Zo ook zij
die handel drijven:
zij vrezen de wisselvalligheden van de
zee niet,
zij schrikken niet terug voor gevaren,

spe praepeti prouocantur.

nec non etiam hi
qui militiae mundialis ambitione
flammantur,
dum prospiciunt honorum ac potentiae
finem, peregrinationum exitia ac pericula
non sentiunt
nec praesentibus aerumnis bellis que
franguntur,
dum propositum sibi dignitatis finem
cupiunt obtinere.

3. habet ergo
et nostra professio
scopon proprium
ac finem suum,
pro quo labores cunctos
non solum infatigabiliter,
uerum etiam gratanter inpendimus,
ob quem
nos
ieiuniorum inedia non fatigati
uigiliarum lassitudo delectat,
lectio ac meditatio scripturarum
continuata
non satiat,
labor etiam incessabilis
nuditas que
et omnium rerum priuatio,
horror quoque huius uastissimae
solitudinis
non deterret.

ob quem
uos ipsi
procul dubio
parentum spreuistis affectum
et patrium solum
ac delicias mundi
tot pertransitis regionibus despexistis,
ut
ad nos homines rusticos et idiotas
atque in hoc heremi squalore degentes
peruenire possetis.

propter quod
respondete, inquit, mihi
quae sit destinatio uestra uel finis,
qui ad haec omnia libentissime

wanneer de hoop op winst, hun doel,
hen voortstuwt.

Ook degenen
die hun eer in de aardse krijgsveld
zoeken,
houden het doel, roem en macht, voor
ogen
en voelen dan geen verre tochten en
gevaaren;
leed en strijd van thans breekt hen niet,
daar zij de waardigheid verlangen te
verwerven,
die zij zich ten doel hebben gesteld.

3. Zo heeft
ook onze levensstaat
haar eigen opzet
en haar eigen doel,
waarvoor wij alle moeiten op ons nemen,
onvermoeibaar
en zelfs gaarne.

De derving van het vasten
put ons niet uit,
de last van het waken verheugt ons,
het aanhoudend lezen en overwegen
van de Schrift staat ons nimmer tegen,
de langdurige arbeid
schrikt ons niet af,
noch de naaktheid
en het gebrek aan alles,
noch ook deze barre, onmetelijke
woestijn.

Voor dit doel
hebt gij zelf
zonder twijfel
de genegenheid van uw ouders
versmaad
tezamen met de vaderlandse grond
en de genietingen van de wereld,
zijt gij zovele landen doorgetrokken
om
tot ons, eenvoudige onontwikkelde
mensen,
te komen
in deze onherbergzame woestijn.

Antwoord mij

sustinenda
uos prouocat.

dus,
wat is uw opzet, wat uw doel,
dat u aanspoort
om dat alles met graagte te verduren?

III. DE RESPONSIONE NOSTRA
Et cum persisteret
nostram elicere super hac interrogatione
sententiam,
respondimus
regni caelorum causa
haec cuncta tolerari.

3. ONS ANTWOORD
Toen hij aanhield
om ons antwoord op deze vraag te
vernemen,
zeiden wij,
dat wij dit alles verduurden
omwille van het rijk der hemelen.

IV. DE INTERROGATIONE ABBATIS MOYSI
SUPER PROPOSITIONE PRAEDICTA
1. Ad quod ille:
Bene, inquit:
argute de fine dixistis.

4. EEN NIEUWE VRAAG VAN MOZES OVER
HETZELFDE ONDERWERP
1. Uitstekend, hernam abt Mozes,
gij hebt scherpzinnig uitgedrukt
wat het uiteindelijk doel is,

qui uero debeat esse
scopos noster, id est destinatio,
cui iugiter inhaerentes
finem ualeamus adtingere,
prae omnibus nosse debetis.

maar gij moet vooral ook weten
wat onze opzet,
ons oogmerk is,
dat wij voortdurend moeten nastreven
om ons eigenlijke doel te bereiken.

et cum
ignorationem confessi simpliciter
fuissemus,
adiecit:
in omni ut dixi
arte ac disciplina
praecedit
quidam scopos,
id est
animae destinatio
siue incessabilis mentis intentio.
quam
nisi quis
omni studio perseuerantia que
seruauerit,
nec ad finem desiderati fructus
poterit peruenire.

Toen wij
eenvoudig onze onkunde bekenden,
ging hij voort:
Zoals ik zei,
begint
elke kunst en elk ambacht
met een opzet,
dat wil zeggen
een vaste gerichtheid van de ziel,
een voortdurende toeleg van de geest,
en indien men
daar niet
met alle inspanning en volharding
aan vasthoudt,
geraakt men niet
tot het verlangde einddoel.

2. nam
ut dixi
agricola
finem habens

2.
Het doel
van de boer is,
zoals ik heb uiteengezet,
onbezorgd en ruim te leven

secure copiose que uiuendi
in prouentu segetum fecundarum
scopon,
id est destinationem
gerit
agrum suum cunctis sentibus expurgare
eum que uniuersis infructuosis uacuare
graminibus,
nec aliter se
quieti finis opulentiam
adepturum esse
confidit,
nisi id,
quod usu obtinere desiderati
quadam prius operis
ac spei suae ratione
possideat.

negotiator quoque
conparandarum mercium desiderium
non deponit,
per quod possit quaestuosius
diuitias congregare,
quia
frustra concupisceret lucrum,
nisi uiam qua ad id tenderet
elegisset.

et qui
certis quibusque dignitatibus mundi huius
cupiunt honorari,
cui se officio uel ordini
debeant mancipare
ante proponunt,
ut per legitimum spei tramitem
finem quoque ualeant desideratae
dignitatis
adtingere.

3. itaque
et uiae nostrae
finis quidem
est regnum dei.

quid uero sit scopos
debet diligenter inquiri:
qui
si nobis similiter conpertus non fuerit,
frustra nitendo fatigabimur,
quia

door overvloedige oogsten.
Zijn opzet,
zijn oogmerk
is het daarom
zijn land te zuiveren van alle dorens,
het te ontdoen van elk onkruid;
want hij is ervan overtuigd,
dat hij zijn doel, een onbezorgde
overvloed,
niet anders
kan bereiken
dan wanneer hij
door zijn werken en zijn hopen
in zekere zin
reeds bezit
wat hij later metterdaad verlangt te
krijgen.

Ook de koopman
laat niet af van de begeerte
om zich goederen te verschaffen,
waarmee hij door de groei van zijn winst
rijkdom kan vergaren.
Hij zou immers
tevergeefs verlangen naar winst
zo hij de weg daarheen
niet koos.

En zij
die naar bepaalde waardigheden dezer
wereld
dingen,
overwegen tevoren
aan welke functie of ambt
zij zich moeten wijden,
om zo langs de weg van een wettige
hoop
ook tot de verlangde waardigheid
te geraken.

3. Zo
heeft ook onze weg
een einddoel:
het rijk Gods.

Wij moeten echter aandachtig
onderzoeken,
welke zijn opzet is,
want
zo wij die niet eveneens vinden,

sine uia
tendentibus labor
est itineris,
non profectus.

ad quod
obstupescantibus nobis
senex intulit:
finis quidem nostrae professionis
ut diximus
regnum dei seu regnum caelorum
est,
destinatio uero,
id est scopos,
puritas cordis,
sine qua ad illum finem
impossibile est
quempiam peruenire.

4. in hac ergo destinatione
defigentes nostrae directionis obtutus
uelut ad certam lineam
cursum rectissimum dirigemus,
ac
si paululum
quid ab hac
cogitatio nostra deflexerit,
ad contemplationem eius
ilico recurrentes
rursus eam
uelut ad quandam normam
rectissime corrigemus,
quae semper omnes conatus nostros
ad unum hoc reuocans signum
arguet statim,
si a proposita directione
mens nostra
uel paululum deuiauerit.

V. DE COMPARATIONE EIUS QUI DESTINATA FERIRE CONTENDAT

1. Quemadmodum hi,
quibus usus est bellica tela tractandi,
cum
ante regem mundi huius
artis suae cupiunt peritiam demonstrare,
in paruissima quaedam scutula,
quae depicta in se continent praemia,

vermoeien wij ons met vergeefse
pogingen,
want
hij die geen bepaalde weg volgt,
heeft wel de inspanning
van het lopen,
maar hij komt niet vooruit.

Toen de oude man
onze verbazing zag,
vervolgde hij:
Het doel van onze levensstaat
is,
zoals ik zei,
het rijk Gods of het rijk der hemelen;
het oogmerk echter,
de opzet,
is de zuiverheid des harten,
zonder welke iemand
onmogelijk tot dat doel
kan geraken.

4. Met deze opzet dus
vast voor ogen
zullen wij onze weg richten
als langs een vaste lijn;
en
indien onze aandacht
daar een weinig
van is afgeweken,
moeten wij terstond weer
onze blik erop vestigen
en zo
als naar een zuiver richtsnoer
onze afwijking herstellen.
Dit richt al onze pogingen
steeds weer op dit éne punt
en het waarschuwt ons onmiddellijk
zodra onze geest
ook maar het minste afwijkt
van de gestelde richting.

5. VERGELIJKING MET DE SCHUTTER

1. Het is ermee als met hen
die de wapens hanteren,
wanneer zij
voor een koning van deze wereld
hun vaardigheid willen tonen.
De prijzen staan afgebeeld

iacula uel sagittas intorquere
contendant,
certi
quod non alias
nisi destinationis suae linea
ad finem possint desiderati praemii peruenire,
quo tum demum utique potentur,
cum propositum scopon ualuerint obtinere:
qui
si forte ab eorum fuerit subtractus intuitu,
quantumlibet a recto tramite
cassa imperitorum deerret intentio,
excidisse se tamen
ab illius disciplinatae lineae directione
non sentient,
quia
nullum habent certum signum
quod
uel peritiam directionis probet
uel arguat prauitatem.

et ideo
cum inutiles in aera
uacuum que
fuderint iactus,
in quo peccauerint
quo ue decepti sint
diiudicare non possunt,
quippe quos
nullum accusat indicium
quantum a directione discesserint,
nec
quo deinceps
corrigerere uel reuocare debeant
lineam disciplinae
docere potest
passius obtutus.

2. ita igitur
et nostri propositi
finis
quidem secundum apostolum
uita aeterna est,
ita eodem pronuntiante:
*habentes quidem fructum uestrum
in sanctificationem,
finem uero uitam aeternam,*

scopos uero
est puritas cordis,
quam sanctificationem

op kleine schildjes.
Zij trachten nu deze met hun spiesen of
pijlen
te treffen.
Zij weten
dat zij,
als ze de roos niet raken,
niet komen tot hun doel, de begeerde
prijs;
deze wordt immers slechts hun bezit,
als zij erin slagen het gestelde doelwit te
raken.
Maar
onttrekt men eens het doelwit aan hun
blik:
hoever zij er dan ook naast mikken,

zij merken het niet,
want
zij hebben geen enkel vast punt,
dat hun toont
of zij goed richten
of niet.

Zij schieten hun pijlen
doelloos
de lucht in
en zij kunnen niet uitmaken
waar hun fout in gelegen is,

omdat
niets hun aanwijst
hoe ver zij zijn afgeweken
en
hun onbestemde blik
hun
de juiste richting
niet
kan leren.

2. Zo
is van onze staat
het doel
het eeuwig leven,
volgens de Apostel
die aldus spreekt:
Gij hebt als vrucht

non inmerito nuncupavit,
sine qua praedictus finis
non poterit adprehendi,
acsi dixisset aliis uerbis:

habentes quidem
scopton uestrum in cordis puritate,
finem uero uitam aeternam.

de qua destinatione docens nos
idem beatus apostolus
ipsum nomen, id est scopton,
significanter expressit ita dicens:

*quae posteriora sunt
obliuiscens,
ad ea uero quae in ante sunt
extendens me,
ad destinatum persequor,
ad brauium
supernae uocationis domini.*

3. quod euidenti
in Graeco ponitur
kata; skopo;n diwvkw,
id est
secundum destinationem persequor,
tamquam si dixisset:

hac destinatione
qua illa quae posteriora sunt
obliuiscor,
id est
anterioris hominis uitia,
ad finem brauii caelestis
peruenire contendo.

quidquid ergo nos
ad hunc scopton,
id est puritatem cordis
potest dirigere,
tota uirtute sectandum est,
quidquid autem
ab hac retrahit,
ut perniciosum ac noxium
deuitandum.

pro hac enim
uniuersa agimus
atque toleramus,
pro hac
parentes,
patria,

*de heiligheid,
als einddoel echter het eeuwig leven
(Rom. 6,22).*

De opzet ervan
is de zuiverheid des harten,
die hij niet ten onrechte
de heiligheid noemt,
zonder welke men het einddoel
niet kan bereiken.
Hij heeft met andere woorden gezegd:
Uw opzet
is de zuiverheid des harten,
uw einddoel het eeuwig leven.

Over deze opzet
spreekt de Apostel
elders
aldus:

*Ik vergeet
wat achter mij ligt,
ik werp mij
voorwaarts
en ijel naar het doel:
de kampprijs
van de hemelse roeping van de Heer
(Fil. 3,13-14).*

3. In het Grieks
staat het nog duidelijker:
kata; skopo;n diwvkw,

*mij richtend naar mijn oogmerk ijel ik
voort.*

Het is als zegt hij:
Door mijn oogmerk,
te vergeten
wat achter mij ligt,
dat wil zeggen
de ondeugden van de oude mens,
tracht ik te komen
tot het einddoel, de hemelse prijs.

Al wat ons dus
kan helpen
naar wat onze opzet is,
de zuiverheid des harten,
moeten wij met heel onze kracht
najagen,
wat ons

dignitates,
diuitiae,
deliciae mundi huius
et uoluptas uniuersa
contemnitur,
ut scilicet
puritas cordis
perpetua
retentetur.

4. hac itaque
nobis destinatione proposita semper
actus nostri et cogitationes
ad eam obtinendam
rectissime dirigentur.

quae
si prae oculis nostris
iugiter statuta non fuerit,
non solum
cunctos labores nostros
uacuos pariter atque instabiles reddens
in cassum eos
ac sine ullo emolumento
conpellet effundi,
sed etiam
cogitationes
omnes diuersas sibi que contrarias
suscitabit.

necesse est enim mentem
quo recurrat
cui ue principaliter inhaereat
non habentem
per singulas horas atque momenta
pro incursum uarietate
mutari

atque
ex his quae extrinsecus accedunt
in illum statum
continuo transformari
qui sibi primus occurrerit.

ervan weerhoudt
als verderfelijk en schadelijk
vermijden.

Daarvoor
verdragen wij alles
en doen wij alles.
Daarvoor
verachten wij
ouders,
vaderland,
waardigheden,
rijkdom,
genietingen van deze wereld
en alle genot,
om
de zuiverheid des harten
blijvend
te bezitten.

4. Wanneer wij ons
deze opzet voor ogen houden,
zullen onze daden en onze gedachten
er volkomen op gericht zijn
deze zuiverheid te verkrijgen.

Doen wij dit
niet voortdurend,
dan zal niet alleen
al onze inspanning
ijdel en onstandvastig zijn,

zonder enig voordeel,

maar het zal ook
oorzaak zijn
van alle mogelijke tegenstrijdige
gedachten.

Want als de geest
niets heeft
waartoe hij telkens terugkeert,
waarnaar hij bij voorkeur streeft,
zal hij noodzakelijk voortdurend
met elke wind meewaaien
naargelang de verscheidenheid
van wat in hem opkomt;
en

VI. DE HIS QUI ABRENUNTIANTES MUNDO AD
PERFECTIONEM SINE CARITATE CONTENDUNT

1. Hinc namque est
quod nonnullos
mundi huius maximas facultates
et non solum multa auri atque argenti
talenta,
uerum etiam praediorum magnificentiam
contemnentes
post haec uidimus
pro scalpello,
pro graphio,
pro acu,
pro calamo
commoueri.

qui
si contemplationem cordis mundi
fixam tenerent,
numquam utique
pro paruis rebus
admitterent,
quod
ne pro magnis ac pretiosis incurrerent
opibus,
eisdem penitus abicere maluerunt.

2. nam
et plerumque nonnulli
tanto zelo
codicem seruant,
ut eum
ne leuiter quidem
legi uel contingi ab aliquo
sinant,
et inde
occasiones inpatientiae ac mortis
incurrunt,
unde monentur
stipendia patientiae et caritatis
adquirere,
cum que
omnes diuitias suas
pro Christi amore
dispenserint,
pristinum tamen cordis affectum

uitwendig
zal hij zich laten beheersen
door de eerste indruk
die hem treft.

6. OVER HEN DIE DE WERELD VERZAKEN,
MAAR ZONDER LIEFDE NAAR DE
VOLMAAKTHEID STREVEN

1. Zo komt het
dat sommigen
de grootste rijkdommen van deze wereld,
grote sommen goud en zilver
en zelfs prachtige landgoederen
verlaten
en daarna
hun rust verliezen
om een mesje,
een schrijfstift,
een naald
of een pen.

Als ze hun oog gericht gehouden hadden
op de zuiverheid des harten,
zouden zij voorwaar nooit
die onrust over kleine dingen
bij zich hebben toegelaten,
zij
die grote en kostbare schatten hebben
opgegeven
om er geen stoornis van te ondervinden.

2.
Er zijn er
die zo jaloers
een boek bewaren,
dat zij niet kunnen hebben
dat een ander
daar maar even in leest
of het zelfs maar met de vinger aanraakt.
Zo
wordt voor hen
een aanleiding tot ongeduld en dood,
wat hun juist gelegenheid geeft
om te groeien
in het geduld en de liefde
en al hebben zij
al hun rijkdom
uitgedeeld
ter liefde van Christus,
zij blijven hun vroegere gehechtheid

in rebus minimis retentantes
et pro ipsis nonnumquam mobiliter
irascentes,
ueluti qui non habeant
apostolicam caritatem,
ex omnibus
infructuosi steriles que redduntur.

quod in spiritu
beatus apostolus praeuidens
*et si distribuero, inquit,
in cibos pauperum omnes facultates
meas
et tradidero corpus meum ut ardeam,
caritatem autem non habuero,
nihil mihi prodest.*

3. unde liquido conprobatur
perfectionem non statim
nuditate
nec priuatione omnium facultatum
seu dignitatum abiectioe contingi,
nisi fuerit caritas illa
cuius apostolus
membra describit,
quae in sola cordis puritate
consistit.

nam
quid est aliud
non aemulari,
non inflari,
non inritari,
non agere perperam,
non quaerere quae sua sunt,
non super iniquitate gaudere,
non cogitare malum
et reliqua,
nisi
cor perfectum atque mundissimum
deo semper offerre
et intactum
a cunctis perturbationibus
custodire?

behouden,
nu aan kleinigheden
waarover zij zich gemakkelijk opwinden.
Omdat hun de liefde ontbreekt
waarover Sint Paulus spreekt,
wordt hun leven
volkomen onvruchtbaar en leeg.

De zalige Apostel voorzag dit in de
geest,
toen hij zei:
*Al geef ik ook
mijn hele vermogen tot spijs aan de
armen
en al lever ik mijn lichaam over aan de
vuurdood:
als ik de liefde niet heb,
baat het mij niets (1 Kor. 13,3).*

3. Daaruit blijkt duidelijk,
dat men niet aanstonds volmaakt is
door het feit zelf der naaktheid,
door alle rijkdom op te geven
en waardigheden te verachten,
indien men niet werkelijk die liefde bezit,
waarvan de Apostel
de verschillende delen beschrijft
en die enkel bestaat
in de zuiverheid van hart.

Want (vgl. 1 Kor. 13,4-6):
niet afgunstig zijn,
niet verwaand,
niet toornig worden,
niet onedel handelen,
niet het zijne zoeken,
zich niet verheugen over de boosheid,
het kwade niet denken
enzovoorts,
wat is dat anders
dan voortdurend
een volmaakt en geheel zuiver hart
aan God opdragen
en het smetteloos
bewaren
voor alle onrust?

VII. DE APPETENDA TRANQUILLITATE CORDIS
1. Omnia igitur

7. HET ZOEKEN NAAR DE VREDE DES
HARTEN

huius gratia
gerenda adpetenda que
sunt nobis.

pro hac
solitudo sectanda est,
pro hac
ieiunia,
uigilias,
labores,
corporis nuditatem,
lectionem
ceteras que uirtutes
debere nos suscipere
nouerimus,
ut scilicet per illas
ab uniuersis passionibus noxiis
inlaesum parare
cor nostrum
et conseruare possimus
et
ad perfectionem caritatis
istis gradibus innitendo
conscendere,
et non
propter has obseruantias,
si forte
honesta ac necessaria occupatione
praeuenti sollemnitatem districtio-
nis nostrae
non potuerimus implere,
incidamus in tristitiam
uel iram siue indignationem,
ob quae expugnanda
illud quod praetermissum est
fueramus acturi.

2. non enim tantum est lucrum ieiunii
quantum irae dispendium
nec tantus lectione capitur fructus
quantum contemptu fratris incurritur
detrimentum.

ea igitur
quae sequentia sunt,
id est
ieiunia,
uigiliae,
anachoresis,
meditatio scripturarum,

1.
Voor deze zuiverheid
moeten wij handelen,
daarnaar verlangen.

Daarvoor
moeten wij de eenzaamheid zoeken,
het vasten
beoefenen,
het waken,
de arbeid,
de naaktheid van het lichaam,
de lezing
en de andere werken van deugd,

om namelijk daardoor
ons hart
voor alle schadelijke hartstochten
onkwetsbaar te maken
en te bewaren
en
langs deze treden
tot de volmaakte liefde
op te klimmen.
En
wanneer wij,
door een passende en noodzakelijke
bezigheid belet,
onze gewone gestrengheden en
oefeningen
niet hebben kunnen volbrengen,
laten wij dan daarom
niet bedroefd,
toornig of verontwaardigd worden,
want juist om deze ondeugden uit te
roeien
zouden wij gedaan hebben
wat nu achterwege moest blijven.

2. Want het voordeel van het vasten is
niet zo groot
als het nadeel van de toorn
en wij winnen niet zoveel door een lezing
als wij verliezen door het verachten van
een broeder.

Wij moeten dus
het minder gewichtige,

propter principalem scopon,
id est puritatem cordis,
quod est caritas,
nos conuenit exercere
et non
propter illa
principalem hanc proturbare uirtutem,
qua
in nobis
integra
inlaesa que
durante
nihil oberit,
si aliquid eorum
quae sequentia sunt
pro necessitate
fuerit praetermissum:

siquidem nec proderit
uniuersa fecisse
adempta hac
qua diximus principali causa,
cuius obtentu
sunt omnia peragenda.

3. ob hoc enim
quis ferramenta cuiuslibet artis
instituere sibimet ac praeparare festinat,
non
ut ea possideat otiosa
nec
ut emolumenti illius fructum
qui speratur ex ipsis
in nuda instrumentorum possessione
constituat,
sed
ut eorum ministerio
peritiam finem que illius disciplinae
cuius haec adiumenta sunt
efficaciter adprehendat.

igitur
ieiunia,
uigiliae,
meditatio scripturarum,
nuditas
ac priuatio omnium facultatum
non perfectio,
sed perfectionis instrumenta sunt,
quia

het vasten,
het waken,
de eenzaamheid,
de overweging van de heilige Schrift,
beoefenen
omwille van onze voornaamste opzet,
de zuiverheid des harten,
die de liefde is
en deze niet
te kort doen
omwille van die dingen.
Want
als zij maar volkomen
en ongerept
in ons
blijft bestaan,
dan geeft het niet
of er iets
van het minder belangrijke
uit noodzaak
achterwege blijft.

Het baat immers niets
alles te hebben gedaan,
als
de hoofdzaak ontbreekt
omwille waarvan
alles moet worden gedaan.

3.
Zo verschaft iemand zich ook
geen gereedschappen voor een vak
enkel
om ze te hebben,
en
het voordeel
dat hij beoogt
zoekt hij niet in het louter bezit ervan,
neen,
maar met behulp ervan
wordt hij bekwaam in het vak
waartoe zij dienen
en bereikt hij het doel van dat vak.

Dus
het vasten,
het waken,
de overweging van de heilige Schrift,
de naaktheid
en de armoede

non in ipsis consistit disciplinae illius finis,
sed per illa peruenitur ad finem.

4. in cassum igitur
haec exercitia molietur,
quisque his
uelut summo bono
contentus
intentionem sui cordis
huc usque defixerit
et
non ad capiendum finem,
propter quem haec adpetenda sunt,
omne studium uirtutis
extenderit,
habens quidem
disciplinae illius instrumenta,
finem uero,
in quo omnis fructus consistit,
ignorans.

quidquid igitur potest
istam mentis nostrae
puritatem tranquillitatem que
turbare,
quamuis utile ac necessarium uideatur,
ut noxium
deuitandum est.

hac enim norma
et errorum
peruagationum que omnium
dispersiones
poterimus
euadere
et desideratum finem
linea certae directionis
adtingere.

VIII. DE PRINCIPALI CONATU ERGA
DIUINARUM RERUM CONTEMPLATIONEM ET
SIMILITUDINE MARIAE ET MARTHAE

zijn niet de volmaaktheid,
maar de werktuigen van de
volmaaktheid,

zij vormen niet het doel van ons
ambacht,
maar door middel ervan komt men tot het
doel.

4. Tevergeefs
beoefent dus iemand dit alles,
als hij zich hiermee
als met het hoogste goed
tevreden stelt,
als de toeleg van zijn hart
zich hiertoe beperkt,
in plaats
dat hij de gehele inspanning van zijn
deugd
erop richt
het doel te bereiken
waartoe men deze oefeningen zoekt.
Hij heeft dan wel
de werktuigen van dit ambacht,
maar het doel
waarin alle vrucht is gelegen,
kent hij niet.

Al wat dus
de zuiverheid en de vrede
van onze geest
kan verstoren,
moeten wij -
al lijkt het nog zo nuttig en nodig -
als schadelijk vermijden.

Door deze regel
kunnen wij
aan verstrooiende
dwalingen
en omzwervingen
ontsnappen
en regelrecht
ons verlangde doel
bereiken.

8. ONS VOORNAAMSTE STREVEN GELDT DE
BESCHOUWING DER GODDELIJKE DINGEN.
VERGELIJKING MET MARIA EN MARTA

1. Hic ergo
nobis principalis debet esse conatus,
haec immobilis destinatio cordis
iugiter adfectanda,
ut
diuinis rebus
ac deo
mens
semper inhaereat.

quidquid ab hac diuersum est,
quamuis magnum,
secundum tamen
aut etiam infimum
seu certe noxium
iudicandum est.

huius mentis uel actus figura
etiam in euangelio
per Martham et Mariam
pulcherrime designatur.

cum enim
Martha
sancto utique ministerio
deseruiret,
utpote quae ipsi domino
eius que discipulis ministrabat,
et Maria
spiritali tantummodo intenta doctrinae
lesu pedibus inhaereret,
quos osculans
bonae confessionis liniebat unguento,
praefertur tamen a domino,
quod
et meliorem elegerit partem
et eam quae ab ea non possit auferri.

2. nam
cum laboraret Martha
pia sollicitudine ac dispensatione
distenta,
solam se uidens
ad tantum ministerium non posse
sufficere
adiutorium sororis a domino postulat
dicens:

*non tibi sedet
quia soror mea reliquit me
solam ministrare?*

1. Het moet dus
ons voornaamste streven,
de onwrikbare,
standvastige toeleg van ons hart zijn,
dat
onze geest
voortdurend
God aanhangt
en de dingen van God.

Al het andere,
hoe gewichtig ook,
moet worden beschouwd
als minder belangrijk
of onbelangrijk
of zelfs schadelijk.

Deze houding van denken en doen wordt
in het evangelie
prachtig uitgedrukt
door Maria en Marta.

Marta was bezig
met haar dienstwerk,
dat ongetwijfeld heilig was,
want zij diende de Heer zelf
en zijn leerlingen.
Maria
had slechts aandacht voor Jezus'
geestelijke leer:
zij bleef aan zijn voeten,
die zij kuste
en zalfde met de balsem van een goede
belijdenis.
Aan haar geeft de Heer de voorkeur
omdat
zij het beste deel heeft gekozen,
een deel dat haar niet kan worden
ontnomen.

2.
Toen Marta zich
vol vrome bezorgdheid uitsloofde in haar
werk
en bemerkte dat
zij alleen de grote bediening niet aankon,
vroeg zij de Heer de hulp van haar zuster
en zei:

Hindert het U niet

*dic ergo ei
ut me adiuuet.*

utique
non ad uile opus,
sed ad laudabile eam ministerium
prouocabat.

et tamen
quid audit a domino?

*Martha, Martha,
sollicita es et turbaris
erga plurima:
paucis uero opus est
aut etiam uno.
Maria bonam partem elegit,
quae non auferetur ab ea.*

uidetis ergo
principale bonum
in theoria sola,
id est
in contemplatione diuina
dominum
posuisse.

3. unde
ceteras uirtutes,
licet necessarias
et utiles
bonas que
pronuntiemus,
secundo tamen gradu
censendas esse
decernimus,
quia
uniuersae
huius unius patrantur obtentu.

dicens enim
dominus:

*sollicita es et turbaris
erga multa,
paucis uero opus est
aut etiam uno,*
summum bonum
non in actuali
quamuis laudabili opere
et multis fructibus abundanti,
sed in sua contemplatione

*dat mijn zuster mij
alleen laat bedienen?
Zeg haar dus
dat zij mij helpt (Lc. 10, 40).*

Zij riep haar
ongetwijfeld
niet voor een minderwaardig werk,
maar voor een eervol dienstbetoon.

En toch,
wat krijgt zij van de Heer te horen?
*Marta, Marta,
gij zijt bezorgd en bekommerd
over vele dingen,
doch slechts weinig is nodig
of eigenlijk maar één ding.
Maria heeft het goede deel gekozen,
dat haar niet zal worden ontnomen
(Lc. 10,41-42).*

Gij ziet dus
dat de Heer
het voornaamste goed
alleen in de »theoria«
heeft gesteld,
dat wil zeggen
in de goddelijke beschouwing.

3. Daaruit
besluiten wij
dat de andere deugden,
die wij noodzakelijk
en nuttig
en goed
verklaren,
slechts op de tweede plaats
mogen komen,
want
alleen om haar
worden zij beoefend.

Want door te zeggen:
*Gij zijt bezorgd en bekommerd
om vele dingen,
doch slechts weinig is nodig
of eigenlijk maar één ding,*
stelde
de Heer
het hoogste goed

quae uere simplex
et una est
collocauit,
paucis opus esse
pronuntians
ad perfectam beatitudinem,
id est
illa theoria
quae prius
in paucorum seruabatur
consideratione sanctorum.

a quorum contemplatione
conscendens
is qui adhuc in profectu positus est
ad illud quoque quod unum dicitur,
id est
dei solius intuitum
ipso adiuuante
perueniet,
ut scilicet
etiam sanctorum actus
ac ministeria mirifica
supergressus
solius dei iam
pulchritudine scientia que
pascatur.

4. Maria ergo
bonam partem elegit,
quae non auferetur ab ea.

et hoc
diligentius intuendum est.

nam
cum dicit
Maria bonam partem elegit,
licet taceat de Martha
et nequaquam eam uituperare
uideatur,
illam tamen laudans
hanc inferiorem esse
pronuntiat.

rursum
cum dicit
quae non auferetur ab ea,
ostendit
quod

niet in de aktieve werkzaamheid,
hoe prijzenswaardig
en overvloedig vruchtbaar zij ook is,
doch in de beschouwing van Hem
en deze beschouwing is enkelvoudig
en één.

Weinig is er nodig
voor de volmaakte zaligheid,
zei Hij,
doelend
op de beschouwing
in haar aanvang,
die bestaat in de overweging
van de voorbeelden van een paar
heiligen.

Van hieruit
opklimmend
zal de gevorderde
met Gods hulp
tot dat enige
komen,
tot
de schouwing van God alleen.

De bewonderenswaardige daden
en verrichtingen van de heiligen
zal hij achter zich laten
om enkel nog gevoed te worden
door de schoonheid en de kennis
van God.

4. Maria dus
heeft het goede deel gekozen,
dat haar niet zal worden ontnomen.

Ook deze woorden
verdienen onze aandacht.

Ofschoon Hij zwijgt over Marta
en geenszins de indruk wekt
haar af te willen keuren,
verklaart Hij haar
minder dan Maria,
doordat Hij deze prijst,
waar Hij zegt:
Maria heeft het goede deel gekozen.

En

ab hac sua portio possit auferri
(nec enim
ministerium corporale
cum homine
poterit iugiter permanere),
illius uero studium
nullo prorsus aeuo
docet
posse finire.

VIII. INTERROGATIO, QUOMODO EFFICIENTIA
VIRTUTUM NON CUM HOMINE PERSEVERET

Ad quod
nos ualde permoti:
Quid ergo?
diximus:
labor ieiuniorum,
lectionis instantia,
opera misericordiae,
iustitiae,
pietatis
et humanitatis
auferentur a nobis
et non permanebunt
cum auctoribus suis,
praesertim
cum ipse dominus
retributionem regni caelorum
his operibus repromittat
dicens:

*uenite benedicti patris mei,
possidete
paratum uobis regnum
a constitutione mundi.
esuriui enim
et dedistis mihi manducare,
sitiui
et dedistis mihi bibere,
et cetera?*

quomodo ergo
auferentur haec
quae introducunt
factores suos
in regnum caelorum?

door te zeggen
dat haar niet zal worden ontnomen,
geeft Hij te kennen
dat
Marta haar deel wél kan worden
ontnomen
(een lichamelijke dienst
kan inderdaad immers
niet altijd met de mens
blijven voortbestaan);
doch Maria's bezigheid,
zo leert Hij,
zal nimmer
een einde nemen.

9. EEN VRAAG: OF DE WERKEN DER
DEUGDEN NIET ALTIJD MET DE MENS BLIJVEN
VOORTBESTAAN

Hierop
vroegen wij
zeer bewogen:
Hoe nu?
Zullen dan de inspanning van ons
vasten,
onze ijver voor de lezing,
onze werken van barmhartigheid,
rechtvaardigheid,
naasteliefde
en gastvrijheid
ons worden ontnomen
en niet blijven met hen
die deze goede werken hebben
volbracht?
Te meer
daar toch de Heer zelf
het rijk der hemelen
als loon voor deze werken heeft beloofd
:

*Komt gezegenden van mijn Vader,
neemt bezit
van het rijk dat voor u is bereid
vanaf de grondvesting der wereld.
Want Ik had honger
en gij hebt Mij te eten gegeven,
dorst
en gij hebt Mij te drinken gegeven,
enz. (Mt. 25, 34-35).*

Hoe zal dus
datgene worden ontnomen
wat ons

X. RESPONSIO, QUOD NON SIT EARUM
MERCES, SED ACTIO CESSATURA

1. Moyses:

nec ego dixi

mercedem boni operis

aufferendam

dicente eodem domino:

qui potum dederit

uni ex minimis istis

calicem aquae frigidae

tantum in nomine discipuli,

amen dico uobis,

non perdet mercedem suam,

sed

actionem dico,

quam

uel necessitas corporalis

uel inpugnatio carnis

seu mundi huius inaequalitas

administrari exigit,

aufferendam.

nam

lectionis instantia

uel ieiuniorum afflictio

ad emundationem cordis

et castigationem carnis

in praesenti

tantummodo utiliter exercentur,

donec

caro concupiscit aduersus spiritum.

quae

nonnumquam ab his,

qui labore nimio

seu aegritudine corporis senio ue

defessi sunt,

etiam in praesenti

uidemus auferri

nec

ab homine

posse iugiter exerceri.

2. Quanto magis ergo

haec

in futuro cessabunt,

binnenleidt

in het rijk der hemelen?

10. NIET HET LOON MAAR DE
WERKZAAMHEID ZAL VERDWIJNEN

1. Mozes:

Ik heb ook niet gezegd

dat het loon der goede werken

zal worden weggenomen,

want dezelfde Heer zegt:

Wie ook maar een beker koud water

te drinken geeft

aan een van deze kleinsten,

omdat hij een leerling is,

voorwaar Ik zeg u,

hij zal zijn loon niet missen (Mt. 10,

42).

Maar

ik zeg

dat de werkzaamheid

zal worden weggenomen,

die nu vereist wordt

door de behoeften van het lichaam,

door de strijd van het vlees

en door de ongelijkheid in deze wereld.

De ijver voor de lezing

en de kastijding van het vasten

hebben hun taak

ter zuivering van het hart

en beteugeling van het vlees

slechts in dit leven,

zolang

het vlees begeert tegen de geest (Gal.

5,17).

Soms

zien we zelfs mensen,

die door overmatige arbeid

of ziekte of ouderdom

zijn uitgeput,

nu reeds

deze oefeningen staken

en

men kan ze dus

niet altijd blijven verrichten.

2. Hoeveel te meer

cum
*corruptibile hoc
induerit incorruptionem*
corpus que istud
quod nunc *animale* est
surrexerit *spiritale*
et coeperit caro
non esse iam talis
ut aduersus spiritum concupiscat.

de quibus
etiam beatus apostolus
manifeste pronuntiat
corporalis inquires, *exercitatio
ad modicum utilis est.
pietas autem*
(quae sine dubio
caritas intellegitur)
*ad omnia utilis est,
promissionem habens
uitae quae nunc est
et futurae.*

quae ergo dicitur
ad modicum esse utilis,
manifeste pronuntiat
nec per omne tempus exerceri
nec summam perfectionis
per se solam
laboranti
posse conferre.

3. Modicum quippe
ad utrumque referri potest,
id est

uel ad breuitatem temporis,
quod scilicet
homini
tam in praesenti
quam in futuro
exercitatio corporalis
coaeterna esse
non possit,

uel certe ad paruitatem utilitatis
quae de carnali exercitatione conquiratur,
eo quod
ad afflictio corporalis
initia quaedam profectus,

zullen zij dus
ophouden in de toekomst,
wanneer
*dit vergankelijke
met het onvergankelijke is bekleed*
(1Kor. 15,53)
en dit lichaam,
dat nu *ongeestelijk* is,
als *geestelijk* zal verrijzen (1Kor. 15, 44),
wanneer het vlees
niet meer zo zal zijn,
dat het begeert tegen de geest.

De zalige Apostel
zet het
duidelijk uiteen:
*Oefening van het lichaam
is slechts van beperkt nut,
maar godsvrucht*
(waaronder men zonder twijfel
de liefde moet verstaan)
*is nuttig voor alles,
daar zij een belofte inhoudt
zowel voor dit leven
als het toekomstige* (1Tim. 4,8).

Wat van beperkt nut
wordt genoemd,
zal kennelijk
niet altijd worden beoefend
en het zal niet in staat zijn
uit zichzelf alleen
de hoogste volmaaktheid te schenken
aan wie erin werkt.

3. Het woordje »beperkt«
kan immers op alle twee slaan:

ofwel op de korte tijd
dat namelijk
de lichamelijke oefening niet
én nu
én in de toekomst
met de mens
eeuwig
kan blijven;

ofwel op de geringheid van het nut,
dat deze oefening oplevert,
omdat

non ipsam perfectionem pariat caritatis,
quae promissionem habet
uitae praesentis et futurae.

et idcirco
exercitia operum praedictorum
necessaria esse censemus,
quia
sine ipsis
ad caritatis fastigia
non possit ascendi.

4. haec etiam quae dicitis
opera pietatis
ac misericordiae
necessaria sunt
in hoc tempore,
dum adhuc
inaequalis diuersitas
dominatur:

quorum
ne hic quidem
expectaretur
operatio,
nisi inopum,
indigentum infirmorum que
pars maxima
redundaret,
quae
iniquitate hominum
facta est,
eorum scilicet,
qui ea
quae omnibus
a communi creatore
concessa sunt
in suos tantum occupata usus
nec tamen utenda tenuerunt.

5. donec ergo
in hoc mundo
inaequalitas ista grassatur,
erit haec actio
necessaria
et utilis exercenti,
restituens quidem
bono affectui
et pia uoluntati
retributionem hereditatis aeternae:

de lichaamskastijding
wel een zeker begin van de vooruitgang
vormt,
maar niet de volmaakte liefde
voortbrengt,
die een belofte inhoudt
zowel voor dit leven als het toekomstige.

Wij houden
het beoefenen van genoemde werken
dus voor nodig,
omdat
men zonder hen
niet tot de toppen der liefde
kan opklimmen.

4. Ook de werken van naastenliefde
en barmhartigheid
die gij noemt,
zijn nodig
in deze tijd,
nu er nog
ongelijkheid
heerst,

maar
deze werken
zou men hier zelfs
niet verwachten
als er niet
zo'n menigte armen,
behoeftigen en zwakken
was.
De oorzaak daarvan
is
de boosheid der mensen,
van hen namelijk
die de aardse goederen,
door de gemeenschappelijke Schepper
aan allen
geschonken,
slechts tot eigen voordeel naar zich
toehalen,
zonder ze evenwel te gebruiken.

5. Zolang
en dergelijke ongelijkheid
op deze wereld bestaat,
zullen die liefdewerken
nodig zijn

ipsa uero
in futuro saeculo parilitate regnante
cessabit,
cum iam non fuerit inaequalitas
propter quam
haec debeant exerceri,
sed cuncti
ab hac multiplici,
id est actuali operatione
ad caritatem dei
et diuinarum rerum contemplationem
perpetua cordis puritate
transibunt.

Cui se hi,
quibus cura est
uel scientiae
uel emundationi mentis
insistere,
iam in hoc saeculo constituti
elegerunt
omni conatu ac uiribus
mancipare,
illi scilicet
semet ipsos officio
adhuc in carne corruptionis positi
deputantes,
in quo erunt
corruptione deposita
permansuri,
peruenientes
ad illam promissionem
domini saluatoris
qua dicitur:
*beati mundo corde,
quoniam ipsi deum uidebunt.*

XI. DE CARITATIS PERPETUITATE
1. Et quid miramini
si illa officia
superius comprehensa
transibunt,
cum

en nuttig voor wie ze beoefent,
en zij zullen aan de goede genegenheid
en de toegewijde wil
de eeuwige erfenis als beloning
schenken.

In de toekomstige wereld echter
zal gelijkheid heersen;
die werken zelf zullen dan ophouden,
omdat er geen ongelijkheid meer zal zijn,
die de oorzaak is
waarom ze moeten worden beoefend;
en allen zullen
van de menigvuldigheid
der aktieve werkzaamheid
overgaan
naar de liefde Gods
en de beschouwing van de dingen van
God
in een voortdurende zuiverheid van hart.

Hieraan
hebben zich
reeds op aarde
met inspanning van al hun krachten
diegenen gegeven
wier enige zorg
de kennis
betreft
en de zuiverheid van geest.
Terwijl zij
nog in dit vergankelijke vlees verkeren,
wijden zij zich reeds
aan de taak
die de hunne
zal blijven
wanneer zij het zullen hebben afgelegd.
Zo hebben zij deel
aan de belofte
van onze Heer en Verlosser
:

*Zalig de zuiveren van hart,
want zij zullen God zien (Mt. 5,8).*

11. DE EEUWIGHEID VAN DE LIEFDE
1. En wat zijt gij verbaasd,
dat al de bovengenoemde
werken
voorbij zullen gaan,
waar toch
de heilige Apostel

sanctus apostolus
etiam sublimiora
spiritus sancti
charismata
transitura
describat,
solam uero caritatem designet
sine fine mansuram
*sive, inquires, prophetiae,
euacuabuntur:
sive linguae,
cessabunt:
sive scientia,
destruetur,*
de hac autem:
caritas numquam excidit.

2. omnia namque dona
pro usu ac necessitate
tribuuntur
ad tempus,
consummata dispensatione
mox procul dubio transitura,
caritas uero
nullo intercipietur tempore.

non solum enim in praesenti mundo
utiliter operatur in nobis,
sed etiam in futuro
sarcina corporeae necessitatis
abiecta
efficacior multo
atque excellentior
permanebit,
nullo umquam corrumpenda defectu,
sed per incorruptionem perpetuam
flagrantius deo atque intentius
adhaesura.

XII. INTERROGATIO DE PERSEVERANTIA
SPIRITALIS THEORIAE
Germanus:
Quis ergo potest
fragili carne circumdatus
ita esse huic theoriae semper adfixus,
ut numquam cogitet
de fratris aduentu,

zelfs van de charismen
van de heilige Geest,
die toch verhevener zijn,
schrijft,
dat zij zullen voorbijgaan,
terwijl hij slechts de liefde
blijvend zonder einde noemt.

*Profetieën,
zij houden op,
talen,
zij zullen verstommen,
kennis,
zij zal vergaan.*

Maar van de liefde zegt hij:

De liefde vergaat nimmer (1Kor. 13,8).

2. Inderdaad, al de gaven
worden ons geschonken
tot ons nut en naar onze behoeften,
voor een tijd,
en zullen met het verdwijnen van het
huidige bestel ongetwijfeld ook vergaan.
De liefde echter,
daaraan maakt geen enkele tijd een
einde,

want niet alleen in deze wereld
werkt zij nuttig in ons:
ook in de toekomstige,
wanneer de last van de lichamelijke
behoefte
is afgelegd,
zal zij blijven bestaan,
veel krachtiger nog
en heerlijker.
Nimmer aan enig bederf onderhevig
zal zij God in eeuwige onvergankelijkheid
vuriger en inniger
aanhangen.

12. EEN VRAAG OVER DE VOLHARDING IN DE
GEESTELIJKE BESCHOUWING
Germanus:
Wie kan er,
nog met het zwakke vlees omkleed,
steeds zo door deze beschouwing
worden geboeid,
dat hij nooit in zijn gedachten bezig is

de uisitatione infirmi,
de opere manuum,
certe de humanitate
peregrinis uel aduenientibus
exhibenda?

postremo
quis non interpellatur
corporis ipsius
prouisione uel cura?

aut quemadmodum
mens
uel in quo
illi inuisibili et inconprehensibili deo
ualeat cohaerere,
cupimus edoceri.

XIII. RESPONSIO DE DIRECTIONE CORDIS IN DEUM

ET DE REGNO DEI ET REGNO DIABOLUS

1. Moyses:

Inhaerere quidem
deo iugiter
et contemplationi eius
quemadmodum dicitis
inseparabiliter copulari
impossibile est homini
ista carnis fragilitate circumdato.

uerum
oportet nos scire
ubi nostrae mentis intentionem
debeamus habere defixam
et ad quam destinationem
semper
animae nostrae reuocemus
intuitum:

quam
cum potuerit obtinere mens,
gaudeat
et a qua distractam se
doleat atque suspiret
totiens que se
a summo bono
sentiat reccidisse,
quotiens se

met de komst van een broeder
of een ziekenbezoek,
met de handenarbeid
of met de zorgen van de gastvrijheid
welke men vreemdelingen en bezoekers
moet verlenen?

Wie ten slotte
wordt in zijn aandacht niet onderbroken
door het onderhoud en de verzorging
van zijn lichaam?

Wij zouden graag vernemen,
op wat voor wijze,
door welke middelen,
de geest
met de onzichtbare, ongrijpbare God
verenigd kan blijven.

13. ANTWOORD: DE GERICHTHEID VAN HET
HART OP GOD. HET RIJK VAN GOD EN DAT
VAN DE DUIVEL

1. Mozes:

Inderdaad,
voortdurend God aanhangen,
Hem onafgebroken
beschouwen
op de manier die gij zegt,
dat is voor een mens in het zwakke vlees
onmogelijk.

Maar
wij moeten weten
waar wij de aandacht van onze geest
op gevestigd moeten houden,
op welk oogmerk
wij de blik van onze ziel
telkens weer
moeten richten.

Heeft onze geest
hieraan weten vast te houden,
laat ons dan verheugd zijn;
is hij ervan afgeleid,
treuren en zuchten wij dan.
En telkens
wanneer wij bemerken
dat onze blik
daarvan is afgewend,

ab illo intuitu
deprehenderit separatam,
fornicationem iudicans
uel momentaneum
a Christi contemplatione discessum.

2. a quo
cum deuiauerit paululum
noster obtutus,
rursus ad eum
cordis oculos
retorquentes
uelut rectissima linea
mentis aciem
reuocemus.

totum namque
in animae consistit recessu,
unde
expulso diabolo
ac nequaquam in ea iam regnantibus
uitiis
consequenter
regnum dei
fundatur in nobis
dicente euangelista:
*regnum dei non ueniet
cum obseruatione,
neque dicent:
ecce hic aut ecce illic est:
amen enim dico uobis
quia regnum dei intra uos est.*

intra nos uero
nihil aliud esse potest
quam
scientia
aut ignoratio ueritatis
et
uel uitiorum amicitia
uel uirtutum,
per quae
aut diabolo
aut Christo
regnum
paramus
in corde.

3. cuius etiam regni
qualitatem

moeten wij beseffen
van het hoogste goed te zijn afgeweken;
en zelfs maar een ogenblik afdelen
van de beschouwing van Christus
moeten wij zien als een geestelijke
ontucht.

2. Als onze geest
daar
een weinig van is afgeweken,
keren wij dan
de ogen van ons hart
opnieuw naar Hem
en geven wij zo
de aandacht van onze geest
weer haar juiste gerichtheid.

Alles
bevindt zich in het verborgene van de
ziel.
Als dus
de duivel er is uitgedreven
en de ondeugden er niet meer heersen,
dan wordt als gevolg daarvan
het rijk Gods
in ons gevestigd.
Het is zoals de Evangelist zegt:
*De komst van het rijk Gods
kunt ge niet waarnemen.
Men kan niet zeggen:
Kijk, hier is het, of: daar is het.
Want voorwaar Ik zeg u:
het rijk Gods is in u (Lc. 17,20-21).*

In ons kan echter
niets anders zijn
dan
het kennen
of het niet kennen
van de waarheid,
de vriendschap met het kwaad
of met de deugd;
daardoor
bereiden wij
in ons hart
het rijk
óf voor de duivel
óf voor Christus.

3. De hoedanigheid

describit apostolus
ita dicens:
*non enim regnum dei est
esca et potus,
sed iustitia et pax
et gaudium in spiritu sancto.*

itaque
si regnum dei intra nos est
et ipsum regnum dei
iustitia et pax et gaudium est,
ergo
qui in istis commoratur
sine dubio in regno dei est,
et e contrario illi
qui in iniustitia
et discordia
et tristitia mortem operante
uersantur,
in regno diaboli
et in inferno
ac morte
sunt constituti.

his enim indiciis
uel dei
uel diaboli
discernitur regnum.

et re uera
si sublimi mentis intuitu
consideremus statum illum,
in quo degunt
caelestes supernae que uirtutes
quae uere in regno dei sunt,
qui alius esse credendus est
quam perpetua iugis que laetitia?

4. quid enim
tam proprium uerae beatitudini
tam que conueniens
quam tranquillitas iugis
et gaudium sempiternum?

et
ut hoc ipsum quod dicimus
ita esse
non mea coniectura,
sed ipsius domini auctoritate
certius instruaris,

van dit rijk
wordt door de Apostel
aldus beschreven:
*Het rijk Gods bestaat niet
in spijs en drank,
maar in gerechtigheid, vrede
en vreugde in de heilige Geest (Rom.
14,17).*

Als dus
het rijk Gods in ons is
en als dat rijk bestaat
in gerechtigheid, vrede en vreugde,
dan volgt daaruit
dat wie in deze deugden verblijft,
zonder twijfel in het rijk Gods is.
Degenen daarentegen
die leven
in ongerechtigheid
en tweedracht
en in de droefheid die de dood bewerkt,
hebben hun plaats
in het rijk van de duivel,
in de hel
en in de dood:

door deze tekenen immers
onderscheidt men
het rijk Gods
van het rijk van de duivel.

Richten wij dus
de blik van onze geest omhoog,
naar de staat
waarin de verheven hemelse machten,
die eerst waarlijk in het rijk van God zijn,
zich bevinden:
hoe ons deze staat anders in te denken
dan als een onafgebroken vreugde
zonder einde!

4. Wat is er immers
zo eigen aan de ware zaligheid,
wat past haar zozeer
als de bestendige rust
en eeuwige vreugde?

Maar
opdat ge vast overtuigd zijt
van de waarheid

audi eum
qualitatem et statum mundi illius
apertissime
describentem:
*ecce, inquit,
ego creo caelos novos,
et terram nouam:
et non erunt in memoria priora,
neque ascendent super cor.
sed gaudebitis et exultabitis
usque in sempiternum
in his, quae ego creo.*

et rursum:
*gaudium et laetitia
inuenietur in ea,
gratiarum actio et uox laudis.
et erit mensis ex mense,
et sabbatum ex sabbato.*

et iterum:
*gaudium et laetitiam
obtinebunt,
fugiet
dolor et gemitus.*

5. et
si adhuc clarius
de illa conuersatione et ciuitate
sanctorum
uultis agnoscere,
adtendite
quae ad ipsam Hierusalem
uoce domini dirigitur:
*et ponam, inquit,
uisitationem tuam pacem,
et praepositos tuos iustitiam.
non audietur
ultra iniquitas
in terra tua,
uastitas et contritio
in terminis tuis,
et occupabit salus muros tuos,
et portas tuas laudatio.
non erit tibi amplius sol ad lucendum
per diem,
nec splendor lunae inluminabit te:
sed erit tibi dominus in lucem
sempiternam,
et deus tuus in gloriam tuam.*

van mijn woorden
en niet steunt op mijn veronderstellingen,
doch op het gezag van de Heer,
luistert
hoe Hijzelf zeer duidelijk
de aard en de hoedanigheden van dat
rijk
beschrijft:
*Zie, zegt Hij,
Ik schep een nieuwe hemel
en een nieuwe aarde
en aan de vroegere zal men niet meer
denken,
zij komen in geen hart meer op;
maar gij zult u verheugen en juichen
in eeuwigheid
over wat Ik schep (Jes. 65,17-18).*

En ook:
*Vreugde en blijdschap
zal in haar gevonden worden,
dankzegging en lofgezing;
dat zal zijn van maand tot maand,
van sabbat tot sabbat (Jes. 51,3;
66,23).*

En nogmaals:
*Vreugde en blijdschap
zullen zij deelachtig worden,
smart en gezucht
zullen vluchten (Jes. 35,10).*

5. En
als gij nog groter klaarheid
verlangt
over dat leven en die stad van de
heiligen,
luistert dan
naar wat de stem des Heren zegt
tot dat Jerusalem:
*Ik stel
tot uw bewaker de vrede aan
en tot heersers de gerechtigheid.
Niet langer zal in uw land
gehoord worden
van onrecht,
van verwoesting en vernieling
binnen uw grenzen.
Het heil zal uw muren bezetten
en lofzang uw poorten.*

*non occidet ultra sol tuus,
et luna tua non minuetur:
sed erit dominus in lucem
sempiternam,
et conplebuntur
dies luctus tui.*

6. et idcirco
beatus apostolus
non generaliter neque simpliciter
omne gaudium
regnum dei esse
pronuntiat,
sed signanter ac specialiter
illud solum
quod in spiritu sancto est.

nouit enim esse
aliud quoque
uituperabile gaudium,
de quo dicitur:
mundus iste gaudebit,
et:
*uae uobis qui ridetis,
quia plorabitis.*

regnum sane caelorum
tripliciter accipiendum est:

aut
quod regnaturi sint caeli,
id est sancti
in aliis subditis
secundum illud:
*esto tu super quinque ciuitates,
et tu super decem,*
illud que quod dicitur ad discipulos:
*sedebitis
super sedes duodecim
iudicantes
duodecim tribus Israhel,*

aut
quod ipsi caeli incipiant a Christo regnari,
cum scilicet
omnibus ei subiectis
coeperit esse
omnia in omnibus deus,

uel certe

*De zon zal uw licht niet meer zijn
overdag,
de glans van de maan zal u niet meer
beschijnen:
maar de Heer zal u zijn tot eeuwig
licht
en uw God tot uw luister.
Uw zon zal niet meer ondergaan
en uw maan zal niet afnemen,
want de Heer zal u zijn tot eeuwig
licht,
en de dagen van uw rouw
zullen ten einde zijn (Jes 60,17-20).*

6. Geheel in overeenstemming hiermee
spreekt de zalige Apostel.
Hij noemt
niet elke vreugde
zonder meer, in het algemeen,
het rijk Gods;
nauwkeurig omschrijft hij haar en bepaalt
haar nader:
alleen de vreugde
die in de heilige Geest is.

Want hij weet
dat er ook een andere,
laakbare vreugde bestaat,
waarvan gezegd wordt:
*Deze wereld zal zich verheugen (Joh.
16,20);*
en:
*Wee u die lacht,
want ge zult wenen (Lc. 6,25).*

Het rijk der hemelen ten slotte
kan men op drie manieren verstaan:

òfwel
het heersen
van de heiligen
over de andere onderdanen,
zoals er geschreven staat:
*Ontvang de macht over vijf steden
en gij over tien (Lc. 19,19 en 17);*
en overeenkomstig dat woord tot de
leerlingen:
*Gij zult zetelen
op twaalf tronen
en oordelen*

quod sancti
in caelis sint
cum domino
regnaturi.

over de twaalf stammen van Israël
(Mt. 19,28).

Ofwel het rijk der hemelen betekent
dat de hemelen door Christus beheerst
zullen worden, wanneer namelijk
alles aan Hem zal zijn onderworpen
en God alles in allen
is (1Kor. 15,28).

Ofwel het betekent,
dat de heiligen
in de hemel
met de Heer
zullen heersen.

XIII. DE ANIMAE PERPETUITATE

1. Quamobrem

in hoc corpore constitutus
iam nouerit unusquisque
illi se regioni
uel ministerio
deputandum,
cuius in hac uita
semet ipsum participem
cultorem que praebuerit,
illius que se
etiam in illo perenni saeculo
consortem futurum esse
non ambigat,
cui nunc ministrum se
socium que
maluerit exhibere,
secundum sententiam domini
ita dicentis:

*si quis mihi ministrat,
me sequatur,
et ubi sum ego,
illic et minister meus erit.*

nam

quemadmodum diaboli regnum
per coniuentionem suscipitur uitiorum,
ita regnum dei
per exercitationem uirtutum
puritate cordis
ac spiritali scientia
possidetur.

2. ubi autem regnum dei est,
ibi procul dubio

14. DE ONSTERFELIJKHEID VAN DE ZIEL

1.

Laat een ieder het nu reeds goed weten,
nu hij nog in dit sterfelijk lichaam is:
hij wordt bestemd
voor dat verblijf,
voor dat werk,
dat hij in dit leven
als zijn deel heeft gekozen
en waaraan hij zich heeft gewijd;
in eeuwigheid
zal hij
die koning volgen

die hij nú verkoos
te dienen
en aan te hangen,
naar 's Heren woord
:

*Wil iemand Mij dienen
dan moet hij Mij volgen,
en waar Ik ben,
daar zal ook mijn dienaar zijn* (Joh.
12,26).

Zoals men het rijk van de duivel krijgt
door zijn ogen te sluiten voor het kwaad,
verwerft men
het rijk van God
door de deugd te beoefenen,
door de zuiverheid van hart
en de geestelijke kennis.

2. Waar echter het rijk van God is,

et uita habetur aeterna,
et ubi regnum diaboli est,
ibi mortem atque infernum esse
non dubium est.

in quo qui fuerit,
nec laudare dominum potest
secundum prophetae sententiam dicentis:

*non mortui laudabunt te, domine:
neque omnes,
qui descendunt in infernum*

(sine dubio: peccati).

*sed nos, inquit, qui uiuimus
(non uitii scilicet nec mundo huic,
sed deo),
benedicamus dominum,
ex hoc nunc et usque in saeculum.*

*non enim
est in morte
qui memor est dei:
in inferno autem
(peccati)
quis confitebitur domino?*

3. id est nemo.

nullus enim,
tametsi milies semet ipsum
uel Christianum esse profiteatur
uel monachum,
cum peccat
confitetur deum,
nullus
admittens ea
quae dominus execratur
reminiscitur dei,
nec
seruum se ueraciter
illius profitetur,
cuius praecepta
contumaci temeritate
contemnit.

in qua morte
illam uiduam
quae est in deliciis
beatus apostolus esse pronuntiat
uidua, inquit,

daar heeft men zonder twijfel
ook het eeuwige leven;
en waar het rijk van de duivel is,
lijdt het geen twijfel,
dat dood en hel daar zijn.

Wie daar is
kan de Heer niet loven,
volgens het woord van de profeet:
*Niet de doden zullen U loven,
noch zij allen
die neerdalen in de hel*
- zonder twijfel: van de zonde -.

Maar wij die leven
- namelijk: niet voor het kwaad of voor
deze wereld,
maar voor God –
*wij zegenen de Heer,
van nu af tot in eeuwigheid* (Ps.
115,17-18).

Want
*in de dood is er niemand
die God indachtig is,
en in de hel*
- van de zonde -
wie zal daar de Heer belijden? (Ps.
6,6).

3. Bedoeld wordt: Niemand.

Geen mens immers,
al zegt hij ook duizend maal
dat hij christen is
of monnik,
belijdt de Heer
als hij zondigt.
Niemand
die doet
wat de Heer verafschuwt,
is God indachtig,
noch
toont hij zich waarlijk
de dienaar van Degene
wiens geboden hij
hooghartig en vermetel
veracht.

In deze dood

*quae in deliciis est,
uiuens mortua est.*

sunt ergo multi
qui uiuentes in hoc corpore
mortui sunt
et in inferno iacentes
deum laudare non possunt,
et
e contrario sunt
qui cum mortui sint corpore,
deum spiritu benedicunt
atque conlaudant
secundum illud:
*benedicite
spiritus et animae iustorum
dominum,*
et:
omnis spiritus laudet dominum.

4. et in Apocalypsi
animae occisorum
non solum laudare deum,
sed etiam interpellare
dicuntur.

in euangelio quoque
eidentius dominus
ad Sadducaeos
*non legistis, inquit,
quod dictum est a deo dicente uobis:
ego sum deus Abraham
et deus Isaac
et deus Iacob?
non est deus mortuorum
sed uiuentium.*

omnes enim
ei uiuunt.

de quibus et apostolus
*propter quod, inquit,
non confunditur deus
uocari deus eorum:
parauit enim illis
ciuitatem.*

nam
quia
nec otiosae sint

is de weduwe
die in genietingen leeft,
zoals de zalige Apostel verklaart:
*De weduwe
die in genietingen leeft,
is levend dood* (1Tim. 5,6).

Er zijn er dus velen,
die levend in dit lichaam,
dood zijn
en in de hel liggen
en God niet kunnen prijzen.

Anderzijds zijn er
die dood zijn naar het lichaam,
doch naar de geest God zegenen
en prijzen,
volgens het woord:
*Zegent,
geesten en zielen der rechtvaardigen
de Heer* (Dan. 3,86);
en:
Alle geest prijze de Heer (Ps. 150,6).

4. En in het boek der Openbaring
wordt gezegd,
dat de zielen der gedoden
niet alleen de Heer loven,
maar dat zij zelfs roepen tot Hem (vgl.
Opb. 6,9-10).

En in het evangelie
zegt de Heer nog duidelijker
tot de Sadduceeën:
*Hebt gij niet gelezen
wat God u gezegd heeft:
Ik ben de God van Abraham
en de God van Isaäk
en de God van Jakob?
Hij is geen God van doden,
maar van levenden* (Mt. 22,31-32).

Zij leven inderdaad immers
voor Hem.

Van hen zegt ook de Apostel:
*Daarom
schaamt God zich niet,
hun God te worden genoemd,
want Hij heeft voor hen*

post separationem huius corporis
neque nihil sentiant,
etiam euangelii parabola
quae de illo paupere Lazaro
et diuite purpurato profertur
ostendit,
quorum
unus
beatissimam sedem,
id est sinus Abrahae requiem
promeretur,
alius
intolerabili ardore
aeterni ignis
exuritur.

5. Si autem
et illud
quod dicitur ad latronem:
*hodie
me cum eris
in paradiso*
uoluerimus intendere,
quid aliud manifeste significat
quam perdurare in animabus
non solum pristinos intellectus,
sed etiam uicissitudine eas
congrua pro meritorum actuum que
suorum
perfrui qualitate?

hoc enim
illi nequaquam dominus promississet,
si eius animam nosset
post separationem carnis
uel priuandam sensu
uel in nihilum resoluendam.

non enim caro eius
in paradiso,
sed anima
erat ingressura cum Christo.

6. cauenda sane,
immo toto horrore est detestanda
prauissima haeticorum
illa distinctio,
qui
dum non credunt
Christum potuisse

een stad gebouwd (Hebr. 11,16).

Dat de zielen
na de scheiding van het lichaam
niet werkeloos zijn
en zonder bewustzijn,
blijkt ook
uit de parabel van het evangelie
over de arme Lazarus
en de rijke die in purper gekleed ging
:
de één
verwerft
een troon van geluk,
de rust in de schoot van Abraham;
de ander
wordt door de ondragelijke gloed
van het eeuwig vuur
verzengd (zie: Lc. 16,18 e.v.).

5. Letten wij
ook eens op hetgeen
tot de moordenaar gezegd werd:
*Heden
zult gij met Mij zijn
in het paradijs* (Lc. 23,43).

Wat anders betekent dit duidelijk,
dan dat in de zielen
haar vroegere kennis blijft
en bovendien dat zij
een passend loon genieten
overeenkomstig haar verdiensten en
daden?

De Heer zou hem dit immers
niet beloofd hebben,
als Hij wist,
dat zijn ziel na de scheiding van het
vlees
elk bewustzijn zou missen
of tot niets zou vergaan.

Want niet zijn vlees,
maar zijn ziel
zou met Christus
het paradijs binnengaan.

6. Men wachte zich hier wel voor

eodem die quo in inferna descendit
etiam in paradiso repperiri,
ita distingunt

amen dico tibi hodie,
et interposita distinctione inferunt
me cum eris in paradiso,
ut scilicet
haec promissio
non statim post transitum uitae huius
inpleta,
sed post resurrectionis aduentum
intellegatur
inplenda,
non intellegentes illud
quod ante resurrectionis suae diem
protulit ad Iudaeos,
qui eum ut semet ipsos
credebant
humanis angustis
et carnali infirmitate
concludi:

*nemo ascendit in caelum
nisi qui de caelo descendit,
filius hominis
qui est in caelo.*

7. quibus manifeste probatur
animas defunctorum
non solum suis sensibus
non priuari,
sed ne istis quidem affectibus,
id est
spe atque tristitia,
gaudio ac metu
carere,
et ex eis
quae sibi in illo generali examine
reseruantur
quiddam eas iam incipere praegustare,
nec
secundum opinionem quorundam
infidelium
in nihilum eas resolui
post huius commorationis excessum,
sed uiuacius subsistere
dei que laudibus intentius inhaerere.

8. et re uera,
ut sequestratis paulisper
testimoniis scripturarum

de boosaardige zinsverdeling
die bepaalde ketters maken;
zij verdient onze afschuw.

Omdat zij niet geloven,
dat Christus
dezelfde dag waarop Hij ter helle
nederdaalde,
ook in het paradijs kon zijn,
verdelen zij de zin aldus:
Voorwaar, Ik zeg u heden,
en hier de scheiding
gij zult met Mij zijn in het paradijs.

Zij verstaan er dan onder,
dat die belofte
niet aanstonds na zijn dood
werd vervuld,
maar dat zij nog moet worden vervuld
bij de opstanding, bij de wederkomst.
Zij begrijpen het woord van Christus niet
dat Hij vóór de dag van zijn verrijzenis,
tot de joden richtte,
die meenden
dat Hij evenals zij
binnen de nauwe grenzen van het
menselijke
en de zwakheid van het vlees
was opgesloten:

*Niemand is opgeklommen ten hemel
dan Hij die is afgedaald van de hemel,
de Mensenzoon,
die is in de hemel (Joh. 3,13).*

7. Dit alles bewijst duidelijk
dat de zielen van de overledenen
niet beroofd zijn
van hun geestvermogens,
en dat zij evenmin van gevoelens

van hoop en droefheid,
vreugde en vrees
verstoken zijn.

Voorts
dat zij nu reeds een voorsmaak bezitten
van
wat voor hen is weggelegd voor na het
laatste oordeel.
En ten slotte, dat zij niet,
zoals sommige ongelovigen menen,

de ipsius animae natura
secundum mediocritatem sensus nostri
paucis aliqua disputemus,
nonne ultra omnis ineptiae non dicam
fatuitatem,
sed insaniam est
uel leuiter suspicari
illam pretiosiore[m] hominis portionem,
in qua etiam imago dei
secundum beatum apostolum
ac similitudo consistit,
deposita hac qua retunditur in praesenti
sarcina corporali
insensibile[m] fieri,
quae
omnem rationis uim in se continens
etiam mutam atque insensibile[m]
materiam carnis participatione sui
facit esse sensibile[m],
cum utique consequens sit
et hoc rationis ipsius ordo contineat,
ut
exuta mens ista carnali
qua nunc hebetatur pinguedine
intellectuales uirtutes suas
in melius reparat
et puriores eas
ac subtiliores recipiat
potius quam amittat.

9. in tantum autem
hoc quod dicimus
beatus apostolus
uerum esse cognoscit,
ut etiam optet
ab hac carne discedere,
ut separatione eius
enixius ualeat domino copulari,
dicens:

*desiderium habeo dissolui
et cum Christo esse,
multo enim melius,
quoniam dum sumus in corpore
peregrinamur a domino.*

et idcirco
*audemus
et bonam uoluntatem habemus magis
peregrinari a corpore
et praesentes esse ad dominum.*

tot niets vergaan
na hun scheiding uit dit leven,
maar integendeel intenser leven
en zich vuriger wijden aan de lof van
God.

8. En inderdaad,
om nu even de uitspraken van de heilige
Schrift
buiten beschouwing te laten
en een ogenblik
over de natuur van de ziel te redeneren,
naar de maat van ons zwakke verstand:
Is het geen toppunt van dwaasheid,
ja van krankzinnigheid,
ook maar het minst te veronderstellen,
dat het kostbaarste deel van de mens,
dat volgens de zalige Apostel
het beeld
en de gelijkenis van God draagt,
na het afleggen van de last van het
lichaam,
waardoor het thans wordt bezwaard,
gevoelloos zou worden,
terwijl het juist
alle verstandelijke kracht in zich bevat
en door mededeling van zichzelf
de stomme, dode materie
levend maakt?
De logica en het gezond verstand
zeggen ons toch juist het tegendeel:
dat de geest,
eenmaal ontdaan van het trage vlees,
waardoor hij nu is afgestompt,
zijn verstandelijke krachten
beter zal herkrijgen,
helderder
en scherpzinniger,
in plaats van ze te verliezen.

9. De zalige Apostel
is zo zeer overtuigd
van de waarheid
van hetgeen wij hier zeggen,
dat hij zelfs verlangt
van dit vlees te scheiden
om los daarvan,
inniger met de Heer verbonden te
kunnen worden
:

*propter quod etiam contendimus
siue absentes siue praesentes placere
illi,*
commorationem scilicet animae
quae in hac carne est
peregrinationem a domino
atque absentiam a Christo esse
pronuntians
eius que
ab hac carne separationem atque
discessum praesentiam esse ad Christum
tota credulitate confidens.

10. et euidentiùs iterum
super hoc ipso uiuacissimo animarum
statu
idem apostolus

*sed accessistis, inquit,
ad Sion montem
et ciuitatem dei uiuentis,
Hierusalem caelestem,
et ad multorum milium angelorum
frequentiam,
et ecclesiam primitiuorum
qui conscripti sunt in caelis,
et spiritus iustorum perfectorum.*

de quibus spiritibus
in alio loco deinde
*patres, inquit, carnis nostrae
habuimus eruditores
et reuerbamur:
non multo magis subiciemur
patri spirituum
et uiuemus?*

*Ik verlang ontbonden te worden
en met Christus te zijn, zegt hij,
want dat is verreweg het beste (Fil.
1,23),
want zolang wij in het lichaam zijn,
zijn wij ver van de Heer (2Kor. 5,6).*

En daarom
*durven wij
vol vertrouwen er de voorkeur aan
geven,
uit het lichaam te verhuizen
en inwonend te zijn bij de Heer.
Daarom ook, inwonend of niet,
spannen wij ons in, Hem te behagen
(2Kor. 5,8-9).*

Zo verklaart hij dus
dat het verblijf van de ziel
in het vlees
een ballingschap is, ver van de Heer
en een gescheiden zijn van Christus;
en hij heeft het volle vertrouwen
dat
scheiden van het vlees
tegenwoordig zijn bij Christus betekent.

10. Nog duidelijker spreekt hij
over deze staat van intens leven
waarin de zielen verkeren:
*Maar gij zijt toegetreden
tot de berg Sion
en de stad van de levende God,
het hemels Jeruzalem,
tot de tienduizenden engelen,
tot de feestvergadering van
eerstgeborenen
die opgeschreven staan in de hemel,
tot de geesten der rechtvaardigen die
hun voleinding hebben bereikt (Hebr.
12,22-23).*

Van deze geesten
zegt hij elders:
*Onze aardse vaders
hebben ons opgevoed
en wij hadden ontzag voor hen;
zullen wij ons dan niet veel meer
onderwerpen
aan de Vader van de geesten,
en leven? (Hebr. 12,9).*

XV. DE CONTEMPLANDO DEO

1. Contemplatio uero dei multifarie concipitur.

nam deus
non sola
inconprehensibilis illius substantiae suae
admiratione cognoscitur,
quod tamen adhuc
in spe promissionis absconditum est,
sed etiam
creaturarum suarum magnitudine
uel aequitatis suae consideratione
uel cotidiana dispensationis
auxilio peruidetur:

quando scilicet quae

cum
sanctis suis
per singulas generationes
egerit
mente purissima
perlustramus,

cum
potentiam ipsius
qua uniuersa gubernat, moderatur ac
regit,
cum
inmensitatem scientiae eius
et oculum
quem secreta cordium
latere non possunt
tremente corde
miramur,

cum
harenam maris
undarum que numerum
dimensum ei et cognitum
cogitamus,

cum
pluuiarum guttas,
cum
saeculorum dies et horas,
cum

15. DE BESCHOUWING VAN GOD

1. Om nu op de beschouwing van God terug te komen:

men kan haar op velerlei wijzen
verstaan.

Want men kent God
niet alleen
door het bewonderen
van zijn ondoorgroendelijk wezen,
wat nu echter nog
verborgen is in de hoop der belofte:
men kent Hem ook
in de grootheid van zijn schepselen,
in zijn rechtvaardigheid,
in zijn voorzienigheid,
die Hij dagelijks toont in het bestuur van
de wereld:

dit is het geval,

wanneer wij
met zuivere geest
beschouwen
hoe Hij met zijn heiligen
handelde
van geslacht tot geslacht;

wanneer
wij
met een hart vol ontzag
de almacht bewonderen,
waarmee Hij alles bestuurt en leidt en
regelt,
alsmede
zijn onmetelijke kennis
en die blik
waarvoor geen hartsgeheimen
verborgen kunnen blijven;

wanneer we
bedenken,
dat Hij de zandkorrels aan de zee
heeft geteld
en het getal van haar golven,

en wanneer wij
in stomme bewondering

praeterita futura ue uniuersa
obstupescentes
scientiae eius adsistere
contemplamur:

2. cum
ineffabilem
clementiam eius,
qua innumera flagitia,
quae singulis quibusque momentis
sub ipsius committuntur aspectu,
indefessa longanimitate
sustentat,

cum
uocationem,
qua nos
nullis praecedentibus meritis
gratia suae miserationis
adsciuit,

cum denique
quot occasiones salutis
tribuit
adoptandis

cum
quodam admirationis intuemur excessu:

quod ita
nos nasci praecepit,
ut ab ipsis cunabulis
gratia nobis
legis quae suae notitia
traderetur,

quod ipse
aduersarium uincens in nobis
pro solo bonae uoluntatis adsensu
aeterna beatitudine
ac perpetuis nos praemiis
muneratur,

cum
postremo
dispensationem incarnationis suae
pro nostra salute
suscepit
ac mirabilia mysteriorum suorum
in cunctis gentibus

overwegen,
dat
elke regendruppel,
elk der dagen en uren,
waaruit de eeuwen zijn samengesteld,
al wat geweest is en wat nog komen
moet,
tegenwoordig is aan zijn kennis;

2. wanneer wij
de verbazingwekkende,
onuitsprekelijke goedertierheid
beschouwen,
waarmee Hij de ontelbare misdaden,
die elk ogenblik
voor zijn ogen geschieden,
met een onvermoeibare lankmoedigheid
verdraagt;

wanneer wij letten
op onze roeping,
waardoor Hij ons,
zonder enige voorafgaande verdienste,
door de genade van zijn ontferming
de zijnen heeft gemaakt;

wanneer wij zien,
hoevele gelegenheden tot heil
Hij ons schenkt
om ons te brengen tot het kinschap
Gods.

Want Hij wilde ons
in zulke omstandigheden
geboren laten worden,
dat ons reeds vanaf de wieg
zijn genade
en de kennis van zijn wet
werden gegeven;

en na zelf
in ons de tegenstander overwonnen te
hebben,
met enkel de instemming van onze
goede wil,
begiftigt Hij ons
met een eeuwig geluk,
beloning zonder einde.

dilatauit.

3. sunt autem
aliae quoque
huiusmodi
innumerae contemplationes,
quae
pro qualitate uitae
ac puritate cordis
in nostris sensibus oriuntur,
quibus
deus
uel uidetur
mundis obtutibus
uel tenetur.

quas
perfecto
nullus perpetuo retentabit,
in quo adhuc
aliquid carnalium uiuit affectuum,
quia
non poteris,
ait dominus,
*uidere faciem meam:
non enim uidebit me homo
et uiuet,*
scilicet
mundo huic
affectibus que terrenis.

XVI. INTERROGATIO DE COGITATIONUM MOBILITATE

Germanus:
Quid ergo est
quod
etiam nolentibus,
immo uero etiam nescientibus nobis
ita

Wij leren God kennen ten slotte,
wanneer wij zien
hoe Hij voor ons heil
het grote werk van zijn Menswording
heeft ondernomen
en de wonderlijke rijkdom van zijn
mysteriën
over alle volkeren
heeft uitgebreid.

3. Er zijn
nog andere
soortgelijke beschouwingen,
ontelbaar vele.
Zij zullen
in onze gedachten opkomen
naar de mate van onze heiligheid van
leven
en onze zuiverheid van hart.
Hierdoor
ziet
en bezit men
God
in zuivere beschouwing.

Maar
niemand zal erin slagen
deze blijvend te behouden,
als er in hem nog
iets leeft van vleeselijke neigingen.
De Heer zegt
immers:

*Gij zult mijn aanschijn
niet kunnen zien:
want geen mens kan mij zien
en leven (Ex. 33,20),*

namelijk
voor de wereld
en de aardse begeerten.

16. EEN VRAAG OVER DE BEWEEGLIJKHEID VAN ONZE GEDACHTEN

Germanus:
Hoe komt het toch,
dat
de nutteloze gedachten,
tegen onze wil
en zelfs zonder dat wij het weten,
zó

superfluae cogitationes
subtiliter ac latenter inrepunt,
ut
non solum eas expellere,
uerum etiam intellegere
ac deprehendere
difficultatis inmodicae sit?

potest ergo
mens
aliquando
ab istis uacua
repperiri
et numquam
huiuscemodi inlusionibus
incursari?

XVII. RESPONSIO, QUID POSSIT MENS SUPER
COGITATIONUM STATU QUID VE NON POSSIT

1. Moyses:
Mentem quidem
non interpellari cogitationibus
impossibile est,
suscipere uero eas
siue respuere
omni studente
possibile est.

quemadmodum igitur
ortus earum
non omnimodis pendet
a nobis,
ita reprobatio
uel electio
consistit in nobis.

nec tamen ex eo
quod diximus impossibile esse
mentem cogitationibus non adiri,
totum
uel incursui
uel illis spiritibus
tribuendum est
qui eas nobis nituntur ingerere.

alioquin
nec liberum in homine

sluw en heimelijk onze geest
binnensluipen,
dat
het geen geringe moeilijkheid is,
niet alleen om ze te verwijderen,
maar zelfs om er ons van bewust te
worden
en ze te herkennen?

Is het mogelijk
dat onze geest
daar ooit
van
wordt bevrijd
en niet meer
door dergelijke begoochelingen
wordt geplaagd?

17. ANTWOORD: WAT DE ZIEL WEL EN WAT
ZIJ NIET KAN MET BETREKKING TOT HAAR
GEDACHTEN

1. Mozes:
Het is onmogelijk
dat de geest
niet wordt lastig gevallen door velerlei
gedachten,
maar het staat een ieder die wil,
vrij,
ze te aanvaarden
of af te wijzen.

Haar ontstaan
hangt niet geheel
van ons af,
maar het is wel aan ons,
ze te verwerpen
of aan te nemen.

Maar
al noemden wij het onmogelijk
dat de geest niet door vele gedachten
wordt bestormd,
men moet ze daarom
toch niet alle
aan het toeval wijten
of aan de boze geesten
die ze ons trachten in te blazen;

maneret arbitrium
nec in nobis staret
nostrae correctionis industria.

2. Sed est,
inquam,
nostrum
magna ex parte,
ut
cogitationum qualitas
emendetur
et
uel sanctae ac spiritales
in cordibus nostris
uel terrenae carnales que
concrecant.

ideo namque
frequens lectio
et iugis adhibetur meditatio scripturarum,
ut exinde nobis
spiritalis memoriae praebeatur occasio,

idcirco
decantatio crebra psalmodum,
ut adsidua nobis exinde
conpunctio ministretur,

idcirco
uigiliarum ac ieiuniorum orationum que
sedulitas adhibetur,
ut extenuata mens
non terrena sapiat,
sed caelestia contempletur.

quibus
rursum neglegentia inrepente
cessantibus
necesse est
ut mens
uitiorum squalore concreta
in carnalem partem
mox inclinetur
et conruat.

want
dan hield de vrije wil in de mens
op te bestaan
en werd onze inspanning om ons te
verbeteren, onmogelijk.

2. Integendeel,
ik verzeker U,
dat
het voor een groot deel
van ons afhangt,
onze gedachten
op een hoger peil te brengen
en
of zij heilig en geestelijk
worden,
dan wel aards en vleeselijk.

Daartoe
dient de veelvuldige lezing
en de voortdurende overweging van de
Schrift,
waardoor we gelegenheid hebben om
geestelijke gedachten in ons geheugen
vast te leggen,

terwijl
het veelvuldig psalmgezing
ons moet brengen
tot een voortdurende inkeer.

Daartoe
dient ook de ijver
in het waken en vasten en bidden,
opdat de geest, hierdoor verfijnd,
zijn smaak voor het aardse verliest
om slechts het hemelse te beschouwen.

Zijn wij daarentegen
nalatig
en verwaarlozen wij deze oefeningen,
dan zal noodzakelijk
onze geest,
bezwaard door het vuil van de
ondeugden,
weldra hellen
naar de kant van het vlees
en diep vallen.

XVIII. COMPARATIO AQUARIS MOLAE ET ANIMAE

1. Quod exercitium cordis non incongrue molarum similitudini comparatur, quas meatus aquarum praeceps impetu rotante prouoluit.

quae nullatenus quidem cessare possunt ab opere suo aquarum impulsibus circumactae:

in eius uero qui praeest situm est potestate, utrumnam triticum malit an hordeum lolium ue comminui.

illud quippe est procul dubio conmolendum, quod ingestum ab illo fuerit cui operis illius cura commissa est.

2 ita igitur etiam mens per uitae praesentis incursus undique ingruentibus temptationum torrentibus circumacta uacua quidem cogitationum aestibus esse non poterit:

quales uero uel amittere uel parare sibi debeat, studii ac diligentiae suae prouidebit industria.

si enim ut diximus ad sanctarum scripturarum meditationem iugiter recurramus ac memoriam nostram ad recordationem spiritalium rerum

18. VERGELIJKING VAN DE ZIEL MET EEN MOLEN

1. Men zou deze werkzaamheid van het hart niet te onpas kunnen vergelijken met een molen, die door een snelle beek in beweging wordt gebracht.

Die molen kan daarmee niet ophouden, het water stuwt het rad steeds voort;

maar wát de molen maalt, hangt af van de molenaar: tarwe, gerst of dolik.

Want feilloos maalt de molen wat erin geworpen wordt door degene aan wie de zorg voor dat werk is toevertrouwd.

2. Zo wordt ook de geest in de stroom van dit leven door het onstuimige water van allerlei bekoringen rondgedraaid en geen ogenblik ontbreekt het hem aan bruisende gedachten.

Maar aan zijn ijver en nauwlettendheid is de zorg toevertrouwd, te zien welke hij moet afwijzen en welke aannemen.

Wanneer wij, zoals ik zei, voortdurend onze toevlucht nemen tot de overweging van de heilige Schrift en ons geheugen verheffen tot de gedachte aan geestelijke dingen,

et desiderium perfectionis
spem que futurae beatitudinis
erigamus,
necesse est
ut ortae cogitationes exinde spiritales
in his quae meditati sumus
mentem faciant inmorari.

3. sin uero
desidia seu neglegentia superati
uitiis et otiosis confabulationibus
occupemur
seu
curis mundanis
et superfluis sollicitudinibus
inplicemur,
consequenter exinde
uelut quaedam zizaniorum species
generata
operationem quoque nostro cordi noxiam
ministrabit,
et
secundum sententiam domini saluatoris
ubi fuerit thesaurus
operum seu intentionis nostrae,
ibi et cor nostrum
necessario
permanebit.

XVIII. DE TRIBUS COGITATIONUM NOSTRARUM PRINCIPIIS

1. Illud sane
prae omnibus nosse debemus
tria
cogitationum nostrarum
esse
principia,
id est ex deo,
ex diabolo
et ex nobis.

et
ex deo quidem sunt,
cum
spiritus sancti inlustratione
nos uisitare dignatur,
erigens nos

tot het verlangen naar de volmaaktheid
en tot de hoop op de toekomstige
zaligheid,
dan zullen daaruit noodzakelijk
geestelijke gedachten ontstaan,
die de ziel doen leven
op het niveau van hetgeen zij heeft
overwogen.

3. Laten wij ons echter
overwinnen door traagheid en
nalatigheid
en houden wij ons op
met verkeerde dingen en ijdel gepraat,
of
geraken wij
in wereldse
en overbodige beslommeringen,
dan schiet hierdoor
als het ware een soort onkruid op,
dat aan de molen van ons hart
een schadelijke bezigheid zal bezorgen;
en
naar het woord van onze Heer en
Zaligmaker
zal dan, waar de schat is
van onze werken en onze toeleg,
noodzakelijk
ook ons hart
verblijven (vgl. Mt. 6,21).

19. DE DRIE BRONNEN VAN ONZE GEDACHTEN

1. Wij dienen
vóór alles te weten,
dat er drie
bronnen
zijn
waaruit onze gedachten voortkomen:
God,
de duivel
en wijzelf.

Zij komen van God,
wanneer Hij
zich gewaardigt ons te bezoeken
door een verlichting van de heilige Geest

ad sublimiorem profectum,
et
in quibus
uel minus adquisiuimus
uel desidiose agentes superati sumus
saluberrima conpunctione
castigat,
uel
cum reserat nobis
caelestia sacramenta
et propositum nostrum
ad meliores actus uoluntatem que
conuertit.

ut ibi
cum rex Asuerus
castigatus a domino
libros annales instigatur inquirere,
quibus
Mardochoaei beneficia recordatus
summi eum gradu honoris exaltat
ac protinus
crudelissimam
super nece gentis Iudaeae
sententiam
reuocat.

2. uel
cum propheta commemorat:
*audiam
quid loquatur in me
dominus deus.*
alius quoque
*et dixit, inquit,
angelus, qui loquebatur in me.*

uel
cum dei filius
uenturum se una cum patre
et mansionem apud nos facturum
esse promittit.

et:
*non estis uos qui loquimini,
sed spiritus patris uestri
qui loquitur in uobis.*

et uas electionis:
*experimentum quaeritis eius
qui in me loquitur Christi.*

en ons verheft
tot een hogere weg;

wanneer Hij ons
kastijdt
door een genezende boete,
omdat wij minder ons best deden
of ons door traagheid lieten overwinnen;
of
wanneer Hij ons
hemelse geheimen onthult
en het streven en het begeren van ons
hart
keert
naar een betere levenswandel.

Aldus
koning Assuerus (Est. 6).
Door de Heer gekastijd,
werd hij aangezet om zijn jaarboeken in
te zien,
waardoor hij werd herinnerd
aan de goede diensten van Mardocheüs:
hij verhief hem tot de hoogste eer
en aanstonds
herriep hij
het wrede bevelschrift,
waarin de uitroeiing
van het volk der joden bevolen werd.

2. Aldus ook de profeet,
wanneer hij zegt:
*Ik zal luisteren
naar wat God de Heer
in mij spreekt* (Ps. 85,9);
en een andere profeet verklaart:
*De engel die in mij sprak,
zei... .* (Zach. 1,14).

Zo is het voorts
wanneer de Zoon Gods
belooft,
dat Hij tezamen met de Vader tot ons zal
komen
en zijn verblijf bij ons zal nemen (Joh.
14,23).

En elders:
*Gij zijt het niet die spreekt,
maar het is de Geest van uw Vader*

die spreekt in u (Mt. 10, 20).

3. ex diabolo uero
cogitationum nascitur series,
cum
subuertere nos
tam uitiorum oblectatione
quam etiam occultis conatur insidiis,
subtilissima calliditate
mala pro bonis fraudulenter ostentans
et transfigurans se nobis
in angelum lucis.

uel
cum euangelista refert:
*et cena facta
cum diabolus iam
misisset
in corde Iudae Simonis Scariotae
ut traderet dominum.*

et iterum
*post buccellam, inquit,
introiuit in illum Satanas.*

Petrus quoque
ad Annaniam
*quare, ait, temptauit Satanas cor tuum,
mentiri te spiritui sancto.*

Et illud
quod in euangelio
multo ante per Ecclesiasten praedictum
legimus:
*si spiritus potestatem habentis
ascenderit super te,
locum tuum ne dimittas.*

4. illud quoque
quod dicitur ad deum
contra Achab
in tertio Regnorum libro
ex persona spiritus inmundi:
*egrediar
et ero spiritus mendax
in ore omnium prophetarum eius.*

ex nobis autem oriuntur,
cum

En het uitverkoren werktuig:
*Gij verlangt het bewijs
dat Christus in mij spreekt (2 Kor.
13,3).*

3. De loop van onze gedachten
komt van de duivel,
wanneer
hij tracht ons te doen vallen,
door de aanlokkelijkheid van het kwaad
of door verborgen hinderlagen,
waarbij hij ons met de meest
geraffineerde sluwheid
het slechte voorhoudt onder de schijn
van het goede
en voor ons de gedaante aanneemt
van een engel van het licht (2Kor. 11,14).

lets dergelijks
is hetgeen de evangelist verhaalt:
*Het avondmaal was begonnen
en reeds had de duivel
het hart van Judas, zoon van Simon
Iskariot,
het plan ingegeven
om de Heer te verraden (Joh. 13,2).*

En verderop:
*Na de bete
voer Satan in hem (Joh. 13,27).*

In dezelfde zin zei Petrus
tot Ananias:
*Waarom heeft Satan uw hart bekoord
om te liegen tegen de heilige Geest?
(Hand. 5,3).*

Vervolgens
hetgeen we in het evangelie
lezen,
en wat de Prediker reeds lang tevoren
zei:
*Als de geest van iemand die macht
heeft,
zich tegen u verheft,
verlaat dan uw plaats niet (Pred. 10,
4).*

eorum
quae gerimus
uel gessimus
uel audiimus
naturaliter
recordamur.

de quibus
beatus Daudid
*cogitavi, inquit, dies antiquos,
et annos aeternos in mente habui,
et meditatus sum,
nocte cum corde meo exercitabar,
et scobebam spiritum meum.*

et iterum:
*dominus scit cogitationes hominum,
quoniam uanae sunt,*
et:
*cogitationes iustorum
iudicia.*

in euangelio quoque
dominus
ad Pharisaeos:
*quid cogitatis mala
in cordibus uestris?*

XX. DE DISCERNENDIS COGITATIONIBUS AD
SIMILITUDINEM PROBABILIS TRAPEZITAE
1. Hanc igitur
tripertitam rationem

4. En voorts
wat de onreine geest
tot God sprak,
tegen Achab,
in het derde boek der Koningen:
*Ik zal uitgaan
en een leugengeest zijn
in de mond van al zijn profeten* (1Kon.
22,22).

Onze gedachten komen ten slotte uit
onzelf,
als
wij terugdenken,
hetgeen natuurlijk is,
aan
wat wij doen
of gedaan
of gehoord hebben.

Hierover
zegt de zalige David:
*Ik dacht aan de vroegere dagen,
en eeuwige jaren had ik in mijn geest;
ik peinsde,
ik tobde mijn hart af des nachts,
en ik doorzocht mijn geest* (Ps. 77,6-
7).

En elders:
*De Heer kent de gedachten van de
mensen,
Hij weet dat zij ijdel zijn* (Ps. 94,11),
en:
*De gedachten der rechtvaardigen
zijn recht* (Spr. 12,5).

Ook zegt de Heer
in het evangelie
tot de farizeeën:
*Waarom denkt gij kwaad
in uw hart?* (Mt. 9,4).

20. HET ONDERSCHIEDEN DER GEDACHTEN.
VERGELIJKING MET DE BEKWAME WISSELAAR
1.
Wij moeten voortdurend letten

oportet nos iugiter obseruare
et
uniuersas cogitationes
quae emergunt in corde nostro
sagaci discretione
discutere,
origines earum
et causas
auctores que
primitus indagantes,
ut
quales nos eis praebere debeamus
ex illorum merito qui eas suggerunt
considerare possimus,
ut
efficiamur
secundum praeceptum domini
probabiles trapezitae.

quorum
summa peritia est
ac disciplina

probare
quodnam sit aurum purissimum
et ut uulgo dicitur *obrizum*
quod ue sit minus purgatione ignis
excoctum,
aereo quoque uili que denario,
si pretiosum nomisma
sub colore auri fulgentis
imitetur,
prudentissima discretione
non falli,

et non solum nomismata
tyrannorum uultus exprimentia
sapienter agnoscere,

sed etiam illa,
quae sunt ueri quidem regis imagine,
sed non legitime figurata,
peritia sagaciore
discernere,

deinde
ne quid illis a legitimo pondere
deminutum sit
censura trutiniae
diligenter inquirere.

op deze drievoudige bron van onze
gedachten,
en
alle
die in ons hart opkomen,
aan een nauwkeurig onderzoek
onderwerpen.
Wij gaan aanstonds na
waar zij vandaan komen,
wat haar oorzaak is,
wie haar bewerker,
om
naar de verdiensten van hem die ze
ingeeft,
onze houding er tegenover
te kunnen bepalen.
Zo
worden wij,
volgens het gebod des Heren,
bekwame wisselaars (Agrapha, Logion
43).

De hoogste bekwaamheid
en kunst
van deze mensen bestaat in

[1] het onderscheiden
tussen volkomen zuiver goud
dat in de volksmond ook 'obrizum' heet,
en goud dat minder gelouterd is door het
vuur. Wanneer een gewone koperen
tienling
door zijn schitterende goudglans
ook al lijkt
op een kostbare munt,
hun geoefend oog
wordt daardoor niet bedrogen.

[2] Zij weten voorts
niet enkel de munten te herkennen
met de beeltenis van een tyran erop:

[3] ook de munten
die wel de beeldenaar van de wettige
koning dragen, doch vervalst zijn,
onderscheidt
hun scherpe blik.

[4] Zij onderzoeken
ten slotte

2. Quae omnia
nos quoque
spiritualiter obseruare debere
euangelicus sermo
sub huius nominis demonstrat exemplo:

primum ut
quidquid cordibus inreperit nostris
uel
si quod nobis dogma fuerit intromissum,
utrumne sit
diuino illo et caelesti spiritus sancti igne
purgatum
an ad Iudaicam superstitionem
pertinens
seu de saecularis philosophiae tumore
descendens
in superficie tantum praeferat pietatem,
diligentissime perscrutemur.

quod
ita poterimus implere,
si illud apostolicum
fecerimus:
*nolite omni spiritui credere,
sed probate spiritus
si ex deo sint.*

3. quo genere
illi quoque decepti sunt,
qui post professionem monachi
nitore sermonis
et quibusdam sunt philosophorum
dogmatibus
inlecti,
quae prima fronte
piis quibusdam sensibus
ac religioni consonis audientes
uelut auri fulgore fallentia,
quos semel superficie inlexerant,
uelut nomismatibus aereis falsis que
deceptos
perpetuo nudos ac miseros
reddiderunt,
uel ad saeculi eos strepitum
reuocantes
uel ad haereticos errores

ook met de weegschaal,
of er niets ontbreekt aan het juiste
gewicht.

2. Dit alles
moeten ook wij
in acht nemen op geestelijk terrein
en daarom wijst het evangelie ons
op het voorbeeld van deze
geldwisselaars.

[1]
Als er een gedachte in ons hart opkomt
of
men houdt ons een stelling voor,
dan dienen wij vooreerst
uiterst nauwkeurig te onderzoeken,
of zij gelouterd is
door het hemelse vuur van de heilige
Geest;
òf dat zij veeleer behoort
tot het bijgeloof van de joden,
of afkomstig is
van de opgeblazen wereldse
wijsbegeerte
met enkel de schijn van godsvrucht.

Wij zullen dit doen
als wij te werk gaan
volgens het woord van de Apostel:
*Vertrouw niet iedere geest,
maar onderzoek de geesten,
of zij uit God zijn (1Joh. 4,1).*

3. Een dwaling van deze aard
heeft diegenen bedrogen
die na hun professie als monnik te
hebben gedaan,
verleid werden
door mooie woorden
en wijsgerige stellingen,
die op het eerste gezicht
wel iets hadden van vrome gevoelens
en geheel in overeenstemming geleken
met het geloof,
maar die hen misleidden als door de
glans van goud.

ac praesumptiones tumidas
pertrahentes.

quod etiam Achor
in libro Iesu Naue
legimus fuisse perpressum,
qui de castris Allophylorum
ligulam auream concupiscens
atque furatus
anathemate
percuti
atque aeterna meruit morte
damnari.

4. secundo
sollicite nos explorare conueniet,
ne
auro purissimo scripturarum
praua interpretatio
coaptata
metalli pretiositate
nos fallat.

in quo
etiam domino saluatori
callidissimus diabolus
uelut homini simplici
temptauit inponere,
dum ea,
quae generaliter sunt
super omnium iustorum intellegenda
personis,
maliuola interpretatione conrumpens
specialiter huic
qui angelorum custodia non egebat
conatur aptare
dicens:
*quia angelis suis mandabit
de te,
ut custodiant te in omnibus uis tuis:
et in manibus portabunt te,
ne forte offendas
ad lapidem pedem tuum:*
pretiosa scilicet
eloquia scripturarum
callida adsumptione
conuertens
et ad contrarium sensum
noxium que detorquens,

Toen zij hen eenmaal door de schijn,
als koperen valse munten,
hadden bedrogen,
maakten zij hen
voor immer arm en ellendig
door hen terug te lokken
naar het gewoel van de wereld
of door hen te verleiden
tot ketterse dwalingen
en vermetele stellingen.

Dat was ook het ongeluk van Achor,
gelijk wij lezen
in het boek Jozua (Joz. 7).
Hij begeerde een gouden staaf
uit de legerplaats der Filistijnen
en stal haar,
maar hij verdiende daardoor
met de banvloek
te worden getroffen
en veroordeeld tot de eeuwige dood.

4. [2] Ten tweede
moeten wij zorgvuldig onderzoeken,
of soms niet
een verkeerde uitleg,
gemaakt
van het zuivere goud van de Schrift,
ons door de kostbaarheid van het metaal
bedriegt.

Zo heeft
ook de sluwe duivel getracht
om zelfs onze Heer en Verlosser te
misleiden,
alsof hij slechts
met een gewoon mens te doen had.
Wat
van alle rechtvaardigen
in het algemeen moet worden verstaan,
heeft hij door een boosaardige verklaring
verdraaid
en trachten
uitsluitend toe te passen op diegene
die de bescherming van de engelen niet
nodig had.
Want, zei hij,
*God zal aan zijn engelen
omtrent u een bevel geven,*

ut
imaginem tyrannici uultus
sub colore nobis auri fallentis
obiciat.

siue
cum paracharaximis
nos conatur inludere,
quoddam scilicet pietatis opus
admonens adfectandum,
quod
non de legitima seniorum procedens
moneta
sub praetextu uirtutum
ducit ad uitia,
uel inmoderatis incompetentibus que
ieiuniis
seu uigiliis nimiis
uel orationibus inordinatis
uel incongrua lectione
decipiens
ad noxium pertrahit finem.

5. uel
cum intercessionibus
ac uisitacionibus pijs
persuadet inpendere,
quibus nos
a spiritalibus monasterii claustris
et secreto amicae quietis
excutiat,
sollicitudines etiam curas que
suscipere
religiosarum
ac destitutarum suggerit feminarum,
ut
huiusmodi laqueis
monachum
inextricabiliter inretitum
perniciosarum sollicitudinum occupatione
distendat.

uel certe
cum desiderare
sanctum clericatus officium
sub praetextu aedificationis multorum
et amore lucri spiritalis
instigat,
per quod nos

*dat zij u bewaren op al uw wegen;
en op hun handen zullen zij u dragen,
opdat ge uw voet niet zult stoten
aan een steen* (Mt. 4,6; Ps. 91,11-12).

Aldus verdraait hij
door een listig verkeerd gebruik
de kostbare
uitspraken van de Schrift
tot de tegenovergestelde,
verderfelijke betekenis,
om
ons onder de bedriegende schijn van
goud
de beeldenaar van de dwingeland
aan te bieden.

[3] Hij tracht ons verder
te bedriegen
met valse munten,
door ons aan te sporen
tot een of ander goed werk,
dat
niet het wettig stempel draagt van de
Ouden,
en onder het voorwendsel van deugd
wil hij ons brengen tot de ondeugd.
Door onmatig en ontijdig vasten,
door te lange nachtwaken,
door ongeregelde gebeden
of ongeschikte lezing
tracht hij ons te bedriegen
en tot een ongelukkig einde te brengen.

5. Of ook
spoort hij ons aan,
ons uit liefde met anderen bezig te
houden
en bezoeken af te leggen,
om ons
te verdrijven
uit het heilig slot van het klooster
en de verborgenheid van de vrede, onze
vriend.
Hij geeft ons in,
de zorg voor godgewijde,
van hulp verstoken vrouwen
op ons te nemen
en
ons aldus

ab humilitate propositi huius
ac districtione
diuellat.

6. Quae omnia cum sint
nostrae saluti professioni que
contraria,
tamen uelamine quodam misericordiae ac
religionis
obtecta
facile inperitos incautos que
decipiunt.

imitantur enim
nomismata ueri regis,
quia
uidentur ad praesens
plena pietatis,
sed
non sunt a legitimis monetariis,
id est probatis et catholicis patribus
figurata
nec
de cardinali ac publica
conlationis eorum prodeunt officina,
sed furtim
fraude daemonum
fabricata
non sine detrimento
inperitis quibusque et ignorantibus
ingeruntur.

quae
quamuis utilia ac necessaria
uideantur ad praesens,
tamen
si soliditati professionis nostrae
incipiant post haec esse contraria
et totum quodammodo corpus
nostri labefactare propositi,
tamquam necessarium quidem,
sed scandalizans membrum
et quod dextrae manus uel pedis
agere uideatur officium
proici a nobis
atque abscidi
salubre est.

7. satius enim est
absque unius praecepti membro,
id est operatione uel fructu

te verstrikken in een net,
waar men niet meer uitkomt,
en te verstrooien
in allerlei verderfelijke zorgen.

Ofwel
hij spoort ons aan,
te verlangen
naar de heilige bedieningen van de
geestelijke stand,
onder het voorwendsel velen te stichten
en geestelijke winst te behalen,
om ons
af te brengen
van onze nederige
en strenge levenswijze.
6. Hoewel al deze werken
in strijd zijn
met ons heil en onze professie,
zijn zij bedekt
met een waas van barmhartigheid en
godsdienstigheid, waardoor onervarenen
en onvoorzichtigen
gemakkelijk worden bedrogen.

Zij gelijken
op munten van de ware koning,
want
voor het ogenblik schijnen zij
vol godsvrucht;
maar
zij zijn niet geslagen
door de wettige munters,
dat is, door de beproefde en katholieke
Vaders,
zij zijn niet
afkomstig van de wettige rijksmunt
van hun onderricht,
doch heimelijk
gemaakt
door bedrog van de duivels,
die ze onervarenen en onwetenden
in handen stoppen,
zulks niet zonder schade.

Hoe nuttig en noodzakelijk
zij ook schijnen voor het ogenblik:

indien zij naderhand de kracht van onze

in ceteris sanum firmum que durare
et tamquam debilem
introire in regnum caelorum,
quam
cum soliditate mandati
incidere in aliquod scandalum,
quod
perniciosa consuetudine
separans nos
a districtiois regula
atque
adrepti propositi disciplina
inducat in tale dispendium,
quod
nequaquam futura detrimenta
compensans
omnes praeteritos fructus
totum que operationis nostrae corpus
gehennae faciat ignibus concremari.

8. de his generibus inlusionum
etiam in Prouerbiis
elegantier exprimitur:

*sunt uiae
quae uidentur rectae esse uiro,
nouissima autem earum
uenient in profundum inferi,*

et iterum:

*malignus nocet
cum se commiscuerit
iusto,*

id est
diabolus decipit
cum fuerit
colore sanctitatis
obtectus.

*odit autem
sonum tutelae,*

id est
discretionis uim
quae de seniorum uerbis ac monitione
procedit.

professie aantasten
en het hele gestel
van ons leven ondermijnen,
dan vraagt ons heil,
dat wij ze wegwerpen
en afsnijden
als een lidmaat dat ons ergert,
al is dit ons noodzakelijk
en schijnt het dienst te doen
als rechterhand of -voet (vgl. Mt. 18,8).

7. Want het is beter
één lidmaat minder te hebben,
dat is, het werk en de vrucht van één
gebod,
en in het andere gezond en sterk te
blijven,
om aldus mank
het rijk der hemelen binnen te gaan,
dan
met onderhouding van alle geboden
in een of andere ergernis te vallen.
Want hieruit kan
een verderfelijke gewoonte ontstaan,
die ons afbrengt
van de regel van onze strengheid
en
van de tucht van het leven dat wij
gekozen hebben,
om ons ten slotte zozeer te schaden,
dat
de vroegere verdiensten
niet meer opwegen tegen de latere
verliezen
en zij, met het gehele lichaam onzer
werken,
aan de vlammen van de hel worden
prijgegeven.

8. Van dit soort bedrog
wordt in de Spreuken
raak gezegd:

*Er zijn wegen
die de mens recht toeschijnen,
maar die uitkomen
in het diepst van de hel* (Spr. 16,25).

En verder:

*De boze schaadt
wanneer hij zich verenigt
met wat rechtvaardig is* (Spr. 11,15a),

dat wil zeggen,
de duivel bedriegt
wanneer hij zich
bekleedt
met de mantel der heiligheid.

*Hij haat echter
het woord dat beschermt* (Spr.
11,15b),

dat is,
de kracht van het onderscheid,
dat voortkomt
uit de woorden en raadgevingen der
Ouden.

XXI. DE INLUSIONE ABBATIS IOHANNIS
In quo
etiam abbatem Iohannem,
qui Lyci commoratur,
nouimus
nuper inlusum.

nam
cum exhausto corpore atque defecto
perceptionem cibi
biduano ieiunio distulisset,
accedenti ei ad refectionem
die postero
ueniens diabolus
in figura Aethiopis taetri
atque ad eius genua prouolutus,
indulge, inquit, mihi,
quia
ego tibi
hunc laborem
indixi.

itaque
ille uir tantus
et in discretionis ratione
perfectus
sub colore continentiae
incongruenter exercitae
intellexit se
ob hoc
calliditate diaboli circumuentum
tali que distentum ieiunio,
ut
lassitudinem
non necessariam,

21. HOE ABT JOANNES BEDROGEN WERD
Op dergelijke wijze
werd onlangs
abt Joannes,
die te Lyco woont,
bedrogen.

Met een uitgeput en verzwakt lichaam
had hij zijn vasten
twee volle dagen verlengd.
Toen hij daags daarna
zijn maaltijd ging gebruiken,
kwam de duivel,
in de gedaante van een afzichtelijke
Ethiopiër,
en wierp zich aan zijn voeten
met de woorden:
Vergeef mij,
want ik
heb u deze moeite
aangedaan.

De grote man,
die zo volmaakt was
in de deugd van onderscheid,
begreep
dat hij zich
onder de schijn van onthouding,
doch te onpas beoefend,
door de sluwe duivel had laten misleiden
en in beslag nemen door een vasten
die
zijn uitgeput lichaam

immo etiam spiritui nocituram
fatigato corpori
superponeret,
paracharaximo scilicet
inlusus nomismate,
dum
in illo
ueri regis imaginem
ueneratus
parum discutit
an esset legitime figuratum.

2. ultima uero obseruatio
huius probabilis trapezitaе,
quam
de inquisitione ponderis esse
praediximus,
taliter inplebitur,
si
quidquid gerendum
cogitatio nostra suggesserit
omni scrupulo retractantes
atque in nostri pectoris trutina
conlocantes
aequilibratione iustissima
perpendamus,
an plenum sit honestate communi,
an timore dei sit graue,
an integrum sensu,
an humana ostentatione
aut aliqua nouitatis praesumptione sit
leue,
an meriti eius pondus
inanis cenodoxiae non inminuerit
uel adroserit gloria.

et sic
ea protinus
ad examen publicum trutinantes,
id est
ad prophetarum et apostolorum
actus ac testimonia
conferentes
uel
tamquam integra atque perfecta
et illis compensantia
teneamus,
uel
tamquam imperfecta atque damnosa

een vermoedenis
had opgelegd,
welke onnodig was
en zelfs schadelijk voor zijn ziel.
Hij had zich laten bedriegen
door een vals geldstuk
en
eerbied betoond
voor het beeld van de ware koning
dat het droeg,
zonder erop te letten
of het wettig geslagen was.

2. [4] De laatste verrichting
van de bekwame wisselaar
bestond
- zoals boven gezegd -
in het onderzoek naar het juiste gewicht.
We gaan hierbij aldus te werk:

Al wat onze gedachte
ons ingeeft te doen,
overwegen we met de grootste zorg,
we zetten het op de weegschaal van ons
hart
en wegen het
uiterst nauwkeurig.
Is het vol door zijn algemene
eerbaarheid?
Is het zwaar door de vreze Gods?
Is het zuiver van bedoeling?
Of is het licht door menselijk vertoon
of door een vermetele nieuwheid?
Heeft geen ijdele eer
geknaagd aan de verdienste
en het gewicht verminderd?

En
wij moeten onze plannen wegen
met een geijkt gewicht,
dat wil zeggen,
wij moeten ze vergelijken
met het leven en de leer
van de profeten en apostelen.
Zijn zij
volkomen en van het zuivere
en juiste gewicht,
houden wij ze dan;
zijn zij echter

nec illorum ponderi consonantia
omni cautione ac diligentia
refutemus.

XXII. DE QUADRIPERTITA DISCRETIONIS RATIONE

1. Erit ergo
hoc quadripertito quo diximus modo
necessaria nobis ista discretio,
id est
ut primum materia
nos
auri ueri fucati ue
non lateat,

secundo ut
has easdem cogitationes
quae mentiuntur opera pietatis
tamquam adulterina nomismata
et paracharaxima
reprobemus,
utpote quae
falsam imaginem regis
non legitime signata
contineant,

uel illa,
quae
in auro pretiosissimo scripturarum
uitioso et haeretico sensu
non ueri regis,
sed tyranni
praeferunt uultum,
similiter discernentes
refutare possimus,

siue illa,
quorum pondus ac pretium
aerugo uanitatis adrodens
exagio seniorum non sinit adaequari,
ut nomismata leuia
atque damnosa
minus que pensantia
recusemus,
ne
in illud incidentes,
quod obseruare tota uirtute
praecepto domini commonemur,

onvolkomen en schadelijk
en onder het vereiste gewicht,
verwerpen wij ze dan
zorgvuldig en met spoed.

22. HET VIERVOLDIG ONDERZOEK

1. Op de bovengenoemde vier manieren
moeten wij dus
onderzoeken.

Eerst
vergewissen wij ons,
of wij met echt of vals goud
te doen hebben.

Ten tweede
wijzen wij
als valse munten

de gedachten af
die bedrieglijk de schijn van goede
werken aannemen:

zij dragen wel
het beeld van de koning, doch vals:
zij zijn niet wettig geslagen.

Vervolgens
onderscheiden
en verwerpen wij de munten,
die
in het kostbaarste goud van de Schriften,
door een verdraaide en ketterse zin,
niet het beeld
van de wettige koning dragen,
doch van de dwingeland.

Weigeren wij
ten slotte
te lichte
en nadelige,
te weinig wegende munten,
waarvan de roest der ijdelheid
het gewicht en de waarde heeft
aangevreten
en ongelijk gemaakt aan de standaard
der Ouden.

Aldus
zullen wij het ongeluk vermijden

cunctis laborum nostrorum meritis
stipendiis que
fraudemur:

*nolite thesaurizare uobis thesauros in
terra,
ubi aerugo et tinea demolitur,
et ubi fures effodiunt et furantur.*

2. quidquid enim
contemplatione humanae gloriae
fecerimus,
in terra nos thesaurizare
secundum domini sententiam
nouerimus,
et consequenter
illud
tamquam humi reconditum
in terram que defossum
uel diuersis daemoniis depopulandum
uel edaci cenodoxiae aerugine
consumendum
uel ita superbiae tineis deuorandum,
ut
ad nullam recondentis utilitatem
emolumentum que respiciat.

omnes igitur
cordis nostri recessus
iugiter perscrutandi sunt
et ascendentium in eos uestigia
indagatione sagacissima retractanda,
ne qua forte intellectualis ibidem bestia,
uel leo uel draco,
pertransiens
perniciosa uestigia latenter inpresserit,
quibus accessus etiam ceteris
in adyta pectoris nostri
per cogitationum neglegentiam
praebeat.

et ita
per singulas horas atque momenta
terram cordis nostri
euangelico aratro,
hoc est
iugi dominicae crucis
recordatione
sulcantes
uel noxiarum ex nobis ferarum
cubilia

waartegen het gebod des Heren ons
waarschuwt
uit alle macht op onze hoede te zijn,
om niet al de verdiensten en alle loon
voor onze werken te verliezen:
*Verzamelt u geen schatten op aarde,
waar roest en mot ze verteren
en waar dieven ze opgraven en stelen*
(Mt. 6, 19).

2. Al wat wij immers
met het oog op menselijke eer
verrichten,
is
volgens 's Heren woord
het verzamelen van een schat op aarde
en
deze
in de grond verbergen
en begraven.
Daar zullen de duivels hem plunderen,
de roest der ijdelheid hem verteren,
of de motten der hoogmoed hem
opvreten,
zodat
hij tot geen nut of voordeel zal strekken
aan wie hem daar heeft verborgen.

Wij moeten dus voortdurend
alle schuilhoeken van ons hart
doorzoeken
en met de grootste aandacht letten
op al wat daar binnengaat,
of er niet een of ander geestelijk
monster,
een leeuw of een draak,
is geweest,
dat heimelijk zijn verderfelijke sporen
heeft ingedrukt, waardoor ook anderen
toegang
tot het heiligdom van ons binnenste
wordt verschaft,
door veronachtzaming van onze
gedachten.

Doordat wij zo
elk uur, elk ogenblik,
de aarde van ons hart
met de ploeg van het evangelie,
dat is

uel uirulentorum serpentium
exterminare
latibula
poterimus

met de voortdurende herinnering
aan het kruis van de Heer,
doorploegen,
zullen we erin slagen,
de schuilplaatsen
van de wilde dieren
en de holen
van de giftige slangen
op te ruimen.

XXIII. DE SERMONE DOCTORIS SECUNDUM
AUDIENTIUM MERITUM

1. Ad haec obstupefactos
nos intuens senex
et ad uerba narrationis suae
inexplebili ardore succensus,
pro admiratione desiderii nostri
paulisper sermone suspenso
rursus adiecit:

quoniam nos,
o filii,
ad disputationem tam longam
uestra sedulitas
prouocauit
et ignis quidam
conlationi nostrae
feruentiores sensus
pro uestro desiderio
subministrat,
ut
ex hoc etiam ipso
manifeste contempler
in ueritate uos
perfectionis sitire doctrinam,
uolo uobis adhuc
super discretionis
eximietate uel gratia,
quae inter cunctas uirtutes
arcem
ac primatum tenet,
pauca disserere
excellentiam que eius
et utilitatem
non solum cotidianis exemplis,
sed etiam antiquis patrum
consultationibus
ac sententiis

23. HET ONDERRICHT VAN EEN LERAAR IS
OVEREENKOMSTIG DE VERDIENSTEN VAN
ZIJN TOEHOORDERS

1. Wij waren sprakeloos
bij deze woorden
en in een onverzadelijke gloed
ontstoken.
De oude man keek ons aan
en verwonderd bij het zien van ons
verlangen
hield hij even op;
toen hernam hij:

Uw gespannen aandacht,
mijn zonen,
heeft mij
tot een zo lange toespraak
gebracht
en door uw verlangen
geeft
een geheimzinnig vuur
aan ons gesprek
meer warmte en bezieling.

Maar
om duidelijk te zien
of gij waarlijk
dorst naar de leer der volmaaktheid,
wil ik u nog
in het kort onderhouden
over de verhevenheid en schoonheid
van het oordeel des onderscheids,
dat onder alle deugden
de kroon
en de heerschappij bezit.
Ik wil zijn voortreffelijkheid
en nut
niet alleen door voorbeelden uit het
dagelijkse leven bewijzen,

adprobare.

2. frequenter namque
memini
nonnullis
huiusmodi sermonem
cum gemitu lacrimis que
poscentibus
me quoque
aliquid eis doctrinae conferre
cupientem
nullatenus potuisse
et ita
in me
non solum sensus,
uerum etiam ipsum eloquium
defecisse,
ut
non inuenirem
quemadmodum eos
uel cum leui consolatione
dimitterem.

quibus indiciis
euidenter agnoscitur
domini gratiam
pro merito
ac desiderio audientium
disputantibus
adspirare sermonem.

quem
quia breuissimum istud
quod superest noctis spatium
non occurrit explere,
indulgentes illud potius
quieti corporeae,
cui necesse est
totum persolui,
si id quod modicum est
fuerit denegatum,
plenum narrationis ordinem
integro
futuri diei seu noctis
examine
reseruemus.

3. decet namque
discretionis optimos consultores
in hoc primum

maar ook door de oude raden
en uitspraken der Vaders.

2. Ik denk eraan,
hoe het mij herhaaldelijk is overkomen,
dat men mij
onder tranen en zuchten
om een dergelijke onderrichting
vroeg
en ik
hun ook gaarne
iets van de leer mededeelde,
maar dat ik het niet kon;

het ontbrak
mij
aan gedachten
en woorden,
zodat
ik gedwongen was
hen weer te laten vertrekken
zonder hun ook maar enige vertroosting
te hebben geschonken.

Hieruit
blijkt duidelijk,
dat 's Heren genade
de spreker
bezielt
naargelang de verdiensten
en verlangens van zijn hoorders.

Maar het weinige
dat er nog van de nacht overblijft,
staat mij niet toe
mijn uiteenzetting af te maken.
Wij kunnen beter die tijd besteden
aan wat rust.
Het lichaam is immers zó,
dat het alles opeist
als men het dat weinige, waarop het
recht heeft,
weigert.
Wij zullen dus
de volledige bestudering en uiteenzetting
van onze stof
uitstellen
tot morgen of tot de volgende nacht.

3. Goede meesters in het onderscheid

patefacere suae mentis industriam
et utrum sint uel esse possint
eius capaces
hoc indicio ac patientia
conprobare,
ut de illa
quae moderationis generatrix est
uirtute tractantes
nequaquam uitium
quod ipsi contrarium est
nimietatis
incurrant,
uim rationis ac naturae eius
quam uerbis excolunt
effectu atque opere
uiolantes.

in hoc ergo nobis
discretionis bonum,
de qua, quantum dominus dederit,
adhuc indagare disponimus,
primitus prosit,
ut nos
de ipsius excellentia et moderatione,
quae prima eidem uirtus inesse
cognoscitur,
dissidentes
disputationis quoque uel temporis modum
non permittat excedere.

4. his itaque
beatus Moyses
conlationi nostrae dans finem
adhuc nos audios
ac de suo ore pendentes
degustare somnum paulisper
hortatus est,
isdem ipsis quibus inuidebamus psiathiis
admonens incubare,
embrimiis pariter
capiti nostro ceruicalium uice subpositis,
quae
crassioribus papyris
in longos graciles que fasciculos coactis
sesquipedali interuallo
pariter conligata
nunc quidem humillimum sedile
ad scabillam uicem fratribus in synaxi
considentibus praestant,
nunc uero subiecta ceruicibus

past het immers,
eerst
hun eigen bekwaamheid daarin te tonen
en hun vermogen

te bewijzen,
doordat zij niet,
terwijl zij spreken over de deugd
die de moeder is van de gematigdheid,
toegeven
aan de ondeugd,
die er tegenover staat,
de overdrijving:
dan zouden zij met hun daden
schenden,
wat zij met hun woorden
verheerlijken.

Het goed van het onderscheid,
waarover wij nog zullen spreken
zoveel de Heer het ons geeft,
moge dus eerst onszelf
hierin van nut zijn,
dat wij,
sprekend
over zijn voortreffelijkheid en over de
gematigdheid
als zijn eerste vrucht,
zelf beginnen met de maat niet te
overschrijden
in de duur van onze uiteenzetting.

4. Hiermee
beëindigde de zalige Mozes
het gesprek.
Wij waren nog vol begeerte
en hingen nog aan zijn lippen,
maar hij spoorde ons aan,
wat te slapen
en te gaan liggen
op de matjes waarop wij gezeten waren.
Hij gaf ons een *embrimum*
als hoofdkussen.
Deze *embrimia*
zijn gemaakt van heel grof papyrus,
in lange smalle bundels,
met anderhalve voet tussenruimte
aan elkaar gebonden.
Het zijn tegelijk lage stoeltjes

dormientium
praebent capiti
non nimie durum,
sed tractabile aptum que fulmentum.

ad quos monachorum usus
haec idcirco uel maxime oportuna
habentur et congrua,
quod
non solum sint aliquatenus mollia
paruo que et opere praeparentur et
pretio,
utpote passim papyro
per ripas Nili fluminis emergente,
sed etiam quod
ad remouendum seu cum necesse fuerit
admouendum
habilis materiae leuis que naturae sint.

atque ita
praecepto senis
tandem sumus
ad degustationem somni
onerosa quiete conpositi,
tam digestae conlationis
inflammati gaudio
quam repromissae disputationis
expectatione suspensi.

die de broeders bij de synaxis
tot zitbankje dienen,
en kussens,
niet te hard,
praktisch en geschikt,
waarop zij hun hoofd laten rusten tijdens
de slaap.

Tot dit gebruik door de monniken
lenen zij zich uitstekend,
want
zij zijn tamelijk zacht,
gemakkelijk te maken en goedkoop,
want papyrus groeit overal
langs de oevers van de Nijl.
Bovendien
zijn ze gemakkelijk mee te dragen
vanwege hun handige vorm en gering
gewicht.

Zo legden wij ons dan,
op verlangen van de grijsaard,
ter ruste
om wat slaap te genieten.
Maar het viel ons zwaar,
want onze ziel was vol vreugde
over het voorbije gesprek
en in gespannen verwachting
van het beloofde.